

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta

**Problematika resocializace osob propuštěných
z výkonu trestu odnětí svobody**

The Issue of resocialization of persons released from prison

Diplomová práce

prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.

Bc. Vendula Stuíberová

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Problematika resocializace osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů, které jsou řádně odcitovány. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla použita k získání jiného titulu.

Souhlasím se zveřejněním této práce veřejnosti za účelem studia a výzkumu.

Dne:

V: Praze

Vendula Stuíberová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat prof. PhDr. Beátě Krahulcové, CSc., vedoucí mé diplomové práce, za její připomínky, odborné rady a za ten čas, který si na mě vždy udělala. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Pavlu Pěnkavovi Ph.D. za pomoc při uskutečnění šetření v této diplomové práci a za jeho čas a odborné rady.

Anotace

Předkládaná diplomová práce seznamuje čtenáře s problematikou resocializace osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Práce pojednává o trestním právu v ČR, dalším tématem jsou poruchy chování a jejich možná resocializace. Dále se práce zabývá kriminálním jednáním jako takovým. Dalším tématem je penologie, její definice a důležitost pro osoby ve VTOS. Na to úzce navazuje postpenitenciární péče, je zde popsáno, čím přesně se tato péče zabývá, jaký má cíl a jaké osoby a služby jsou zde možné. Je zde uveden sociální kurátor a jeho role při pomoci při začlenění propuštěného vězně. Také je zde zmíněna důležitost probace a mediace. Ve své praktické části se tato práce zabývá dotazníkovým šetřením, které má za cíl odpovědět na hlavní výzkumnou otázku „Jak sociální pracovníci pracující s vězni, nebo propuštěnými z VTOS vnímají možnosti resocializace těchto osob?“.

Klíčová slova

Osoby ve VTOS, osoby propuštěné z VTOS, sociální patologie, kriminalita, resocializace osob propuštěných z VTOS, penologie, vězni, sociální pracovníci pracující s vězni, výkon trestu odnětí svobody

Annotation

The presented diploma thesis acquaints the reader with the issue of resocialization of persons released from imprisonment. The thesis deals with criminal law in the Czech Republic, another topic is behavioral disorders and their possible resocialization. Furthermore the thesis deals with criminal behavior as such. Another topic is penology, its definition and importance for people in imprisonment. This is closely followed by post-penitentiary care, it describes what exactly the care deals with, what is its purpose and what persons and services are possible included. It lists the social curator and his role in helping to integrate the released prisoners. The importance of probation and mediation is also mentioned here. In practical part the thesis deals with a questionnaire survey, which aims to answer the main research question "" How do social workers working with prisoners or persons released from imprisonment perceive the possibilities of resocialization of these people? ".

Key words

Persons in imprisonment, persons released from imprisonment, social pathology, crime, resocialization of persons released from imprisonment, penology, prisoners, social workers working with prisoners, imprisonment

Obsah

Seznam zkratk	8
Úvod	9
1 Trestní právo v České Republice	10
1.1 Historie trestního práva	10
1.2 Trestní právo v současnosti	11
1.3 Právní úprava propuštění osob z výkonu trestu odnětí svobody	11
2 Resocializace při poruchách chování	13
2.1 Poruchy chování	13
2.1.1 Příčiny vzniku poruch chování	14
2.1.2 Klasifikace poruch chování	16
2.2 Prevence sociální patologie	16
3 Kriminální chování	19
3.1 Charakteristické vlastnosti u kriminálních skupin	21
4 Penologie	23
4.1 Možný dopad vězení na psychiku odsouzeného	23
4.2 Možné problémy odsouzených ve výkonu trestu	24
5 Postpenitenciární péče	26
5.1 Sociální kurátor	27
5.2 Probace a mediace	28
6 Resocializační programy pro vězně a propuštěné z VTOS	29
6.1 Organizace, které pomáhají s resocializací propuštěných vězňů	30
7 Metodologické zakotvení	32
7.1 Dotazníkové šetření	32
7.2 Postup při vytváření průzkumu veřejného mínění	32
7.3 Operacionalizace	33
7.3.1 Hlavní výzkumná otázka	34
7.3.2 Vedlejší výzkumné otázky	34
7.3.3 Etická stránka výzkumu	35
7.3.4 Limity výzkumu	35
7.4 Sestavení otázek v dotazníku	35
7.5 Průběh šetření	37
7.6 Způsob vyhodnocení dotazníku	40
7.6.1 Hypotézy	40
8 Vyhodnocení dotazníku	42

8.1 Vyhodnocení jednotlivých odpovědí v dotazníku	42
8.2 Vyhodnocení výzkumu	70
8.2.1 Vyhodnocení dílčích otázek	71
8.2.2 Vyhodnocení hypotéz	73
8.3 Shrnutí šetření	75
Závěr	76
Diskuze	77
Seznam použité literatury	80
Primární	80
Sekundární	80
Slovníky	82
Elektronické zdroje	83
Zákony a vyhlášky	84
Seznam tabulek	87
Seznam grafů	88

Seznam zkratek

MKN-10 – mezinárodní klasifikace nemocí

CNS – centrální nervová soustava

VTOS – výkon odnětí trestu svobody

3Z – zastav se, zamysli se a změň se, resocializační program pro vězně.

GREPP – resocializační program pro pachatele trestné činnosti na dětech

TNS – česká firma zabývající se veřejným míněním v České republice

STEM – Science, Technology, Engineering and Mathematics

ČR – Česká republika

Úvod

Tato diplomová práce se zaměřuje na problematiku resocializace propuštěných osob z VTOS a má za cíl zjistit, jak tuto problematiku v České republice vnímají sociální pracovníci, kteří pracují s osobami ve VTOS, či propuštěnými z VTOS.

Problematika resocializace propuštěných vězňů je aktuální a podle mého názoru je neustále, co zlepšovat. Ve svých praxích s lidmi bez domova, jsem se často setkávala s lidmi, kteří byli propuštěni z vězení. Ve svém dobrovolnictví jsem si psala s vězni a přišlo mi zajímavé, jak oni sami vnímají svou situaci a režim, ve kterém se nacházejí. Také jsem několik z nich jako dobrovolník, odkázala na resocializační programy, když se blížilo jejich propuštění. Problematiku resocializace propuštěných osob z VTOS vnímám jako něco, co není zcela podchycené a může to vést k bezdomovectví, kterému jsem se věnovala. Vzhledem k tomu, že já sama nemám zkušenosti z tohoto pracovního prostředí, tak jsem své dotazníkové šetření zaměřila na sociální pracovníky, kteří s touto cílovou skupinou pracují. Myslím si, že jejich praxe a zároveň názor na tuto problematiku je přínosný. Diplomová práce s názvem „Problematika resocializace propuštěných osob z výkonu trestu odnětí svobody“ se skládá z teoretické, metodologické a praktické části. V teoretické části je 6 kapitol, metodologická obsahuje 1 kapitolu a praktická obsahuje také 1 kapitolu.

Teoretická část obsahuje v první řadě přehled trestního práva v České republice a to od jeho historie po současnost. Dále jsou zde obsažené klasifikace poruch chování a možnosti jejich resocializace. Také se zaměřuji na prevenci sociální patologie, která hodně souvisí s kriminalitou. Následně je v práci vysvětleno kriminální chování a penologie. Teoretická část dále popisuje výkon trestu odnětí svobody a podmínky v tomto trestu. Dále je zde popsána postpenitenciární péče a její možnosti v České republice, tato kapitola zachycuje roli sociálního kurátora, mediace a probace. V poslední řadě jsou v teoretické části popsány fungující resocializační programy pro propuštěné z VTOS.

Metodologická část zachycuje realizaci šetření a jeho tvorbu. Pro tuto diplomovou práci jsem zvolila dotazníkové šetření ve formě elektronického dotazníku, který měl specifický výběr respondentů a to sociální pracovníky, kteří pracují s osobami ve VTOS, propuštěnými z VTOS a nebo s oběma uvedenými skupinami. Tato část také ukazuje, jak byly tvořeny otázky do dotazníku. Nakonec jsou zde výsledky z dotazníku, vyhodnocení dílčích otázek a hypotéz. Cílem této diplomové práce je zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, která zní „Jak sociální pracovníci pracující s vězni, nebo propuštěnými z VTOS vnímají možnosti resocializace těchto osob?“.

1 Trestní právo v České Republice

Tato kapitola obsahuje historii trestního práva, dále také současné právní normy, které upravují výkon trestu odnětí svobody.

1.1 Historie trestního práva

Právní normy v České Republice vznikaly postupně, hlavním mezníkem se jeví první obnovení Československého státu v roce 1918. Zásadní změny v právních normách přišly po roce 1989 následkem revoluce. (Solnař et al., 2009)

V roce 1918 se trestní právo v České Republice vyvíjelo podle práva rakouského, později se vyvíjely spíše dílčí reformy a to v první řadě zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a propuštění, tento zákon zavedl do československého práva trestní instituci. V druhé řadě byl vydán podstatný zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, hlavní zásady této normy byly postupně převzaty i do současného zákona č.218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. (Solnař et al., 2009)

Reforma o unifikaci trestního práva prošla dvěma fázemi a ani jedna z nich nebyla úspěšná. Uplatněna tehdy byla instituce zabezpečovacích opatření, řešily se otázky ohledně odstranění trestu smrti, podmínky trestní odpovědnosti, odlišení způsobů trestů na svobodě a mnoho dalších otázek. Bylo nutné trestní právo sjednotit a také provést naléhavé změny, díky požadavkům unifikace byla později vypracována osnova a to byla osnova ministerstva spravedlnosti. Tyto právní normy byly stále původem z Rakouska, až v roce 1948 byla nově upravena ochrana státu a byl vydán první nový trestní zákon původem z Československa, který měl účinnost dnem 1. srpna 1950. Tento zákon především vyjádřil velice přesně své zaměření a definoval také svůj účel. (Solnař et al., 2009)

Na národním shromáždění Československé socialistické republiky vznikl trestní zákon č. 140/1961 Sb., a taktéž zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním. (Solnař et al., 2009)

Jak již bylo zmiňováno na začátku této podkapitoly, tak po roce 1989 došlo k zásadním změnám v trestním právu. Postupně bylo přijato mnoho nových rozsáhlých novel trestních kodexů, v nichž se nacházely otázky ohledně zrušení trestu smrti, omezení přípravy k trestnému činu, změny nutné obrany, zrušení trestných činů proti majetku v socialistickém vlastnictví a mnoho dalších. Nakonec byla prosazena reforma trestního práva mládeže zákonem č. 218/2003 Sb.(Solnař et al., 2009)

1.2 Trestní právo v současnosti

V této podkapitole se budu věnovat hlavním trestním zákonům v České Republice v současné době. A to zákonům č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody č. 218/2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, vyhláškách č. 345/1999 Sb., a č.10/2000 Sb. (Solnař et al., 2009)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., touto vyhláškou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Tato vyhláška je ze dne 21.12. 1999 a je rozdělena na 3 části. (Vyhláška č. 345/1999 Sb.)

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů je ze dne 30. 6. 1999, dělí se na 5 částí. V první části můžeme nalézt hlavní zásady výkonu trestu, orgány zajišťující výkon trestu, poradní komise, místo výkonu trestu, typy věznic. V druhé části se seznámíme s právy odsouzených, nachází se zde řád věznic, užívání telefonu, korespondence a další práva vězňů. Ve třetí části se dočteme o tom, jak se zachází s odsouzenými, ve čtvrté části můžeme vidět odlišnosti výkonu trestu u některých skupin odsouzených a v poslední části se nachází společná, přechodná a závěrečná ustanovení. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů s č. 10/2000 Sb., byla vydána dne 20. 1. 2000 a je rozdělena na 5 částí. (Vyhláška č. 10/2000 Sb.)

Zákon č. 218/2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, který je ze dne 25. 6. 2003 a je rozdělen na 7 částí. V první části můžeme nalézt přesné vymezení zákona a některých pojmů, taktéž základní zásady i trestní odpovědnosti mladictvích. Dále zákon obsahuje změny ohledně zákona výkonu trestu odnětí svobody a o výkonu vazby, nakonec je zde uvedena i účinnost. (Zákon č. 218/2003 Sb.)

1.3 Právní úprava propuštění osob z výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody v hlavě V upravuje propuštění z výkonu trestu. Jako první tento zákon upravuje důvody propuštění z výkonu trestu, tyto důvody obsahuje §73. Věznice propustí odsouzeného v případě pokud uplynula doba trestu, která byla stanovena soudem a věznice neobdržela další nařízení o tom, aby byl vykonán další výkon trestu odnětí svobody. V dalším případě věznice propustí odsouzeného, pokud obdrží písemný příkaz o tom, aby byl odsouzený propuštěn, nebo propuštění bylo nařízeno státním zástupcem a to při dohlížení nad výkonem trestu odnětí

svobod. Posledním důvodem propuštění z výkonu trestu může být rozhodnutí prezidenta Republiky a to při udělování milosti.(Zákon č. 169/1999 Sb.)

V §74 je popsán výstupní oddíl, do kterého se zařazují odsouzení před jejich očekávaným ukončením výkonu trestu. Do výstupního oddílu se ve věznici zařazují lidé, kterým byl uložen trest více než 3 roky odnětí svobody a je potřeba jim pomoci s vytvořením vhodných podmínek pro soběstačný život, to vše je v souladu se zákonem. Programy pro výstupní oddělení jsou ve věznicích postupně aktualizovány a jejich hlavním úkolem je příprava na soběstačný život odsouzeného po propuštění z výkonu trestu. (Zákon č. 169/1999 Sb.)

Na konec v §75 je popsána spolupráce s orgány sociálního zabezpečení. Věznice mají úzce spolupracovat s orgány sociálního zabezpečení, musejí jim poskytovat potřebné informace a umožňovat jim průběžný kontakt s odsouzeným.(Zákon č. 169/1999 Sb.)

2 Resocializace při poruchách chování

Tato kapitola vysvětluje pojem resocializace, popisuje i poruchy chování v dětství, dále popisuje disociální, asociální a antisociální poruchy a následně i možnosti resocializace.

2.1 Poruchy chování

Jako první v této podkapitole je důležité vysvětlit, co přesně znamená porucha chování. Porucha chování je určitá negativní odchylka od společenské normy, je to takové chování, které nerespektuje ustálené společenské normy. Poruchy chování patří do sociální patologie. Sociální patologií rozumíme nezdravé a společensky nežádoucí jevy. Tyto poruchy chování se nejčastěji vyskytují u osob sociálně narušených, či u osob s jinými typy postižení. Ke vzniku těchto poruch pomáhá nedostatečné, či nevhodné výchovné působení. (Průcha, Walterová, Mareš 2003)

Je důležité vymezení normy a normality, což závisí na aktuální úrovni každé společnosti. Není jednoznačně stanovena hranice hodnocení normálního chování. Vymezení normality závisí hodně na měřítku společnosti a hranice bývají velmi často pohyblivé. Existuje několik pojetí normy, a to mediální, funkční, statistické, sociokulturní, skupinové pojetí. (Fischer, Škoda, 2009)

Poruchy chování se objevují často již v dětství, zde hovoříme o poruše chování v tom případě, pokud dítě normám rozumí, ale nerespektuje je. Existuje mnoho důvodů, proč dítě nechce respektovat dané normy. Dítě může mít postoje a hodnoty, které se s danými normami neslučují. Pokud jedinec není schopen sebe-regulace, nebo nechápe společenské normy a z těchto důvodů má problém tyto normy dodržovat, tak nehovoříme o poruchách chování. Mezi tyto jedince patří buď mentálně postižení, či lidé z jiné kultury. (Fischer, Škoda, 2009)

V dětství se poruchy chování projevují nevhodným chováním k druhým lidem, či věcem, nebo zvířatům. Často je zde nedostatek empatie ze strany dítěte, či mladistvého a tudíž i jeho neohleduplné jednání k jeho okolí. Tito jedinci velmi často mají málo rozvinuté svědomí a ze svého chování necítí příliš vinu. (Fischer, Škoda, 2009)

Dále rozlišujeme ve společnosti jev sociální deviace. Sociální deviace znamená odchylku od společenského jednání, to znamená od kulturní, morální a sociální normy v dané společnosti. Sociální deviace se rozděluje na negativní a pozitivní, její vnímání se mění podle daného kulturního prostředí. V každém kulturním prostředí je určitá norma a společně s touto normou i určitý toleranční limit vůči nedodržování a dodržování těchto

norem. Při posuzování sociální deviace je důležitá opakovatelnost a společenská závažnost při porušení dané normy. (Fischer, Škoda, 2009)

Norma je určitý standard a požadavek na určité chování, či vlastnost člověka, věci, či určité situace. Tyto normy můžeme rozdělit na psané a nepsané, liší se pak závazností a rozsahem jejich platnosti. (Linharp, 1996)

Pro společenské vztahy jsou důležité sociální normy, které tyto vztahy regulují. Sociální normy můžeme rozdělit podle jejich míry formálnosti na formální a neformální. (Linharp, 1996)

2.1.1 Příčiny vzniku poruch chování

Je problematické určit jasnou příčinu poruch chování, podle Beijsterveldta (2003) je vznik poruchy chování podmíněn genetickými faktory a to cca z 50%. Geneticky podmíněný předpoklad pro poruchy chování se nejvíce může projevat v temperamentu dítěte. Sociální faktory mohou také přispět ke vzniku poruch chování. Genetické a sociální faktory mohou být také ovlivněny různými životními zkušenostmi, což může mít velký vliv na formování asociálního chování jedince. Podle Fergussona (2005) může inteligence ovlivňovat rozvoj morálního myšlení, z čehož vyplývá, že je s tím spojeno i vnímání toho, co je přijatelné a co je nepřijatelné v dané kultuře. (Vágnerová, 2014)

Pro vysvětlení zdrojů patologického jednání a poruch chování máme určité teorie a to biologicko- psychologickou, sociálně psychologickou a sociologickou. Tato klasifikace má didaktický charakter a u jednotlivých teorií můžeme vidět různé prolínání. (Fischer, Škoda, 2009)

Biologicko-psychologická teorie

Biologicko-psychologická teorie uvádí, že zločinec se rodí jako zločinec. S touto teorií přišel Lombroso, který tvrdil, že zločince je možné identifikovat určitým tvarem lebky a určitými duševními vlastnostmi. K tomuto závěru došel na základě antropometrického výzkumu na 4000 odsouzených.

Goddar (1998) se zaměřil ve svých výzkumech na jedince s nízkou mentální úrovní (IQ 80 – 70). Goddar (1998) považoval nízkou mentální úroveň za důležitý předpoklad k poruchám chování a k následné kriminalitě. Obdobných studií ohledně oligofrenie¹ bylo více a obecně můžeme konstatovat, že mezi těmito studii byly shody.

¹ Nízká úroveň mentálních schopností

Sociálně psychologické teorie

Tyto teorie poukazují na sociální učení jedince. Clonningera (1987) poukazuje na souvislosti charakteru a temperamentu osobnosti. Tato koncepce pracuje s vybranými rysy a temperamenty. Poukazuje na to, že lidé, kteří mají problém se spoluprací, tak jsou více netolerantní a pomstychtivý, také jednají více bezohledně. Člověk, který má neustále vyhledá nové věci a zážitky, má tendence se rychle začít nudit, což může vést ke kriminálnímu jednání. S tímto rysem osobnosti je také spojena impulzivita. (Vágnerová, 2014)

Sociologické teorie

Do této teorie spadají pojetí o kulturním přenosu nežádoucího jednání. Základní myšlenkou těchto teorií je to, že deviantní chování je naučené z primárních skupin a z interakcí s druhými lidmi. (Vágnerová, 2014)

Pokud je v dětství přítomen problém s opozičním vzdorem, je velmi pravděpodobné, že tyto problémy budou přetrvávat i v době dospívání a následně i v dospělosti. Ovšem není to pravidlem. (Vágnerová, 2014)

Syndrom ADHD tak zvyšuje riziko poruch chování v dospívání i v dospělosti. V dětství se tento syndrom projevuje neklidem a impulzivitou, dítě se špatně ovládá a špatně drží pozornost. V době puberty se syndrom ADHD projevuje především neschopností ovládat své emoce, člověk má nižší toleranci k frustracím a může se chovat více agresivně, tím může docházet k různým delikvencím. (Theiner, 2012)

Další poruchy v dospívání mohou být více komplikované, vycházejí především z problému regulace svého chování, kdy jedinec nerespektuje daná pravidla, či narušuje základní práva druhých lidí. Toto problémové chování zvyšuje riziko dalšího problémového chování jedince v dospělosti, protože zásadně ovlivňuje jeho psychosociální vývoj. (Fergusson, Horwood, Ridder, 2005)

Podle Lacourse (1965) lze poruchy chování rozlišit podle jejich projevů, a to na agresivní a neagresivní poruchy chování. Jedinec při agresivní poruše značně překračuje sociální normy a omezuje práva druhých lidí, patří sem šikana, vandalismus, rvačky a další tomu podobné. Zatímco u neagresivních poruch chování jedinec sociální normy sice porušuje, ale nikomu u toho neublíží. Patří sem krádeže s různými cíly. (Vágnerová, 2014)

Dalším problémem v dospívání mohou být určité party, kdy jedinec pro partu například krade, nebo se chová jinak nevhodně. V dospívání je důležité si vytvořit vlastní identitu a prosadit se. V dospívání také stoupá důležitost vrstevníků, jedinci se snaží mezi

nimi prosadit a někdy to může být nevhodným způsobem, tím je myšleno, že se mohou nechat strhnout partou k nevhodnému jednání. (Erikson, 1996)

2.1.2 Klasifikace poruch chování

Pro tuto diplomovou práci jsem vybrala popis poruch chování podle stupně závažnosti poruch. Poruchy chování podle jejich stupně se dělí na disociální, asociální a antisociální.

1. Disociální poruchy chování

Disociální poruchy chování jsou nejméně závažné, patří sem zlozvyky. Zlozvyky jsou negativní návyky například, kousání si nehtů, kouření, vybírání si v jídle, nezodpovědnost. Disociální poruchy lze pozorovat u dětí především ve školním věku. Patří sem vzdorovitost, kdy dítě vzdoruje proti svému vyučujícímu, nebo vzdoruje proti výchovnému působení v rodině. Dále sem patří neukázněnost, negativismus, který se projevuje dvěma způsoby a to pasivním, kdy dítě činí opak toho, co se mu řekne a raději odejde, nebo se projevuje aktivním způsobem, což je velmi nápadná často hlasitá nesouhlasná reakce. Dalším projevem disociální poruchy u dětí může být lhavost, kdy dítě záměrně zkresluje skutečnost, podává nepravdivé informace. (Krahulcová, <https://htf.cuni.cz/>)

2. Asociální poruchy chování

Tyto poruchy jsou dalším stupněm poruch chování. Patří sem záškoláctví, útěky a toulavost, dítě se nedovoleně toulá mimo domov, či školu. Další asociální poruchou je auto-agrese, která se projevuje sebepoškozováním, jak drobnějším, tak i předstíráním nemocí. Tyto poruchy se neobjevují v dětství, ale spíše v pubertě. (Krahulcová, <https://htf.cuni.cz/>)

3. Antisociální poruchy chování

Antisociální poruchy chování jsou nejzávažnější činy proti společnosti. Člověk těmito činy poškozují společnost i jedince. Antisociální jednání je v rozporu s morálkou i se zákonem, znakem tohoto chování je agresivita, delikvence, či další destruktivní činnosti. Toto chování je trestně stíhatelné a náprava tohoto jednání je možná pouze prostřednictvím ústavní péče. Mezi antisociální poruchy patří vražda, ublížení na zdraví, znásilnění, krádeže, vandalismus a organizovaný zločin. (Krahulcová, <https://htf.cuni.cz/>)

2.2 Prevence sociální patologie

Podle Jedličky a Koti (2018) je neefektivnější formou boje proti sociální patologii její prevence. Prevenci dělíme na primární, sekundární a terciární. Mezi primární prevenci

sociální patologie řadíme různé preventivní programy ve školách zaměřené na podporu zdravotního stylu. Primární prevence se zaměřuje na předcházení samotného jevu, sekundární prevence, jak její název napovídá, se pak zabývá již ohroženými jedinci sociální patologií. Mezi sekundární prevenci spadají linky důvěry, různé psychologické a pedagogické poradny. Terciární prevence se snaží, co nejvíce snížit další možné škody způsobené patologickými jevy. Terciární prevenci zajišťují různé léčebny a ústavy. (Krahulcová, <https://htf.cuni.cz/>)

Resocializace je opětovná socializace, to znamená, že daný jedinec si již podobným procesem prošel. Samotný pojem socializace lze definovat jako komplexní proces, kdy se z jedince biologického stává jedinec sociální, a to prostřednictvím sociální komunikace. (Jandourek, 2007) Tento proces může být záměrný, tedy vyvolaný snahou přizpůsobit se novému sociálnímu prostředí. Socializace může být také nezáměrná a spontánní, dále může být s odporem daného jedince, který se dostal do daného sociální prostředí proti své vůli. Socializace spočívá v osvojování si norem, hodnot a chování daného sociálního prostředí. Celý proces socializace závisí na adaptaci daného jedince. Celý proces adaptace v daném sociálním prostředí závisí na míře odlišnosti jedince od daného prostředí a také na otevřenosti jedince k novému sociálnímu prostředí. (Fischer, Škoda, 2009)

Resocializace je velmi důležitá při prevenci patologických jevů ve společnosti, z toho důvodu se na ni dále zaměřím. Převýchova a resocializační proces probíhá velmi často ve speciálních výchovných zařízeních pro děti a mládež, pokud se jedná o dospělého jedince, tak proces převýchovy probíhá ve vězení. Cílem těchto zařízení je vrátit dané jedince do sociální normy, je to dlouhodobý proces, při kterém se musí zrušit staré vzorce chování, pozměnit a upravit názory i vnímání jedince, což kompenzuje rodinné prostředí. Při převýchově se musí pracovat s psychickým odporem proti převychovávání. Míra psychického odporu závisí na mnoha faktorech, a to na druhu postižení jedince, věku a stupni narušení a také možnosti akceptace resocializačních podnětů u jedince. (Krahulcová, <https://htf.cuni.cz/>)

Resocializace se zaměřuje především na eliminaci nežádoucích vlastností daného jedince, je důležité mapování vnitřních i vnějších vlivů na daného jedince. U dětí a mládeže se převýchovný proces může provádět skrze hru, nebo ve formě výchovně vzdělávacích činností. Nejčastějšími metodami využívané pro převýchovný proces jsou systém odměn a trestů, různá stimulační chování, zapojování do různých činností, morální nucení. (Krahulcová, <https://htf.cuni.cz/>)

Důležitá je práce s rodinou, tato spolupráce je především zaměřena na podporu správného fungování rodiny. K tomu slouží raná péče, pedagogické, psychologické poradny, orgány péče o děti a mládež, sociální kurátoři, nebo střediska výchovné péče. (Krahulcová, <https://htf.cuni.cz/>)

Dalším důležitým krokem je práce s problémovými dětmi, která je zaměřena na vyplnění jejich času, jsou jim nabízeny různé kroužky a aktivity. Problémy ovšem mohou být závažné a v takovém případě se pak zavádí represivní opatření ve formě ústavní, či ochranné výchovy. Tato výchova je nařízena soudem. (Vágnerová, 2014)

3 Kriminální chování

V této kapitole si objasníme pojem kriminální chování.

Kriminální chování je takové chování, které je ve společnosti trestné. Je to souhrn trestných činů, které jsou uvedené v trestním zákoně dané země. (Fischer, Škoda, 2009) Důležité faktory ovlivňující kriminalitu mohou být biologické, psychické a sociální. Mezi biologické faktory patří pohlaví, věk, různé biochemické a fyziologické poruchy chování. (Fischer, Škoda, 2009)

Výskyt kriminálního jednání ovlivňují různé faktory. Poměr pachatelů mužů je značně vyšší než pachatelek žen. Co se týče věku pachatelů, tak nejvíce pachatelů mužů je do 30 let. Důležitou roli hraje i sociální postavení a vzdělání jedince, kdy kriminální jedinci mívají většinou nižší vzdělání. (Černíková, 2002)

Vyšší podíl kriminality můžeme také vypočítat z hlediska demografického. Ve větších městech je více páchána kriminální činnost než v menších městech, nebo vesnicích. (Marešová, 2013)

Dalšími důležitými faktory pro rozvoj kriminálního jednání jsou různé genetické dispozice, životní zkušenosti, výchova a prostředí. Tyto faktory mohou značně přispívat k nevhodnému rozvoji sociálního chování a morálního chápání. (Raine, 2013)

Rodina hraje důležitou roli ve vývoji člověka, proto pokud je v rodině kriminální jednání, je možné, že dítě vychovávané v této rodině bude páchat trestnou činnost. (Vágnerová, 2014)

Školní prostředí společně s celkovým působením vrstevníků může mít také velký vliv na vývoj kriminality u jedince. Pokud je jedinec ve společnosti vrstevníků, kteří páchají trestnou činnost, je velmi pravděpodobné, že se jedinec k těmto vrstevníkům připojí, a to zejména v pubertě, kdy je důležitá příslušnost k partě a akceptace vrstevníků. Jedinci, kteří již od dětství vykazují znaky nepřizpůsobivého chování, mívají zpravidla také horší školní prospěch a mají i větší tendence se přidávat do party, která páchá kriminální činnost. V pubertě se nemusí vždy jednat přímo o kriminální činnosti, jednání těchto osob může mít disociální a asociální podtext. Podstatným signálem pro vývoj kriminálního jednání je nízké vzdělání. (Vágnerová, 2014)

Je těžké stanovit jednoznačné charakteristické rysy osobnosti pro pachatele kriminální činnosti. Považuje se za důležité spíše pochopit různé psychické vlastnosti a rysy osobnosti, které mohou být významné pro rozvoj kriminálního jednání. (Walters a White, 1989)

Důležité je pohlížet na to, že většina pachatelů trestné činnosti může mít odlišné emoční vnímání. Tím se rozumí, extrémní prožívání. Většina pachatelů trestné činnosti má sklon k tomu být afektivní. Pachatelé také bývají často nestabilní osobnosti a nejsou schopni soucitu. Co se týče odlišnosti chápání a uvažování světa, tak důležitým faktorem je nízká inteligence, ovšem toto je velmi sporné, nízká inteligence automaticky neznamená, že člověk bude páchat trestnou činnost. V tomto případě se pouze rozumí to, že dostatek rozumových schopností můžeme považovat za jeden z faktorů prevence pro antisociální chování. Jedinec je totiž schopen chápat určité sociální normy a předpokládat tak i následky svého asociálního jednání. Pokud má člověk nízkou inteligenci, tak to může vést ke kriminální činnosti z toho důvodu, že daný jedinec může snadno selhat v zátěžových situacích, což může vést k jeho frustraci. Daný jedinec je také snadněji manipulovatelný a může trestnou činnost dopouštět pod vedením jiných osob. Tito jedinci také nejsou příliš schopni přemýšlet nad negativními následky svého jednání. (Tomášek, 2010)

Asociální jedinci mají tendence také být egocentričtí a jednat proti společenským pravidlům, protože je velmi často považují za zbytečná a nemají pocit viny, pokud tyto pravidla překročí. Mnoho asociálních jedinců má tendenci k sociálnímu vnímání, které je značně zjednodušené. Tito jedinci mají díky tomu sklon k podezíravosti a k nepřátelskému myšlení. Mnoho z těchto jedinců se zaměřuje především na uspokojování svých vlastních potřeb a mají tendence jednat bezohledně vůči druhým lidem. Asociální jedinci chtějí své potřeby velmi často uspokojit okamžitě, protože mají nižší odolnost vůči frustraci. V životě člověka je velmi podstatná socializace. Pokud je socializace nedostatečná, nebo špatně zaměřena, tak se pak člověk může stát pachatelem trestného činu. Velmi často u pachatelů bývá nedostatečně rozvinutá socializace, to znamená, že mají nevhodný vztah k obecně platným normám. Pachatelům může chybět sebekontrola, vnitřní zábrany, svědomí nebývá často příliš rozvinuté a mají sklony k agresivní reakci. (Vágnerová, 2014)

Mnoho chronických pachatelů trestných činů má nízkou sociální citlivost, tím se myslí, že se chovají bezohledně a jsou velmi egocentričtí. Tito pachatelé mohou mít potřebu moci a odlišné vnímání priorit v životě. Chybí jim empatie a soucit, z toho důvodu jednají pouze pro své vlastní potěšení a profit. (Blackburn, 1993)

Afektivní poruchy nálad mohou být také příčinou pro kriminální jednání. Podle MKN- 10² jsou afektivní poruchy charakterizovány jako soubor symptomů a syndromů, kdy je přítomna porucha nálady, ke které jsou přidruženy další problémy s chováním a vztahem k sobě samému. (Probstová, Pěč, 2014)

² Mezinárodní klasifikace nemocí

Mezi nejzávažnější faktory u kriminálního chování patří psychosociální úchylky, nenávistné pocity, politický, či jiný fanatismus, touha po majetku a financích a také požívání toxických látek. Nejzávažnějším kriminálním jednáním rozumíme spáchání vraždy, existuje několik typů vražd, mezi ty nejznámější patří vražda ze strachu a vražda úkladná. Vražda ze strachu je taková vražda, kdy pachatel zabije svou oběť tak, aby měl jistotu, že skutečně zemře, tyto vraždy jsou páchany psychopaty, sadisticky orientovanými lidmi, či sexuálními devianty. Zatím co vražda úkladná je předem promyšlená, ale nemá žádné prvky sadismu, tyto vraždy páchají lidé spíše z profitu. (Hanuš, 2005)

Celkově z mezinárodních studií vychází, že u většiny zločinců výše zmíněné faktory hrají velkou roli v rozvoji jejich kriminálního jednání. Nakonec zde napíši ty neznámější, mezi ně patří genetické přenosy, asociální prostředí, psycho-sexuální úchylky, organické poškození CNS³, vrozená agrese, neutěšená ekonomická situace, chorobná touha po majetku a nabytí finančních prostředků, touha po moci, závist, požívání toxických látek, nenávistné pocity, touha po dobrodružství, megalomanie. (Hanuš, 2005)

3.1 Charakteristické vlastnosti u kriminálních skupin

Tato podkapitola popisuje různé kriminální skupiny a jejich psychologické vlastnosti.

1. Drobná kriminalita

Pachatelé, kteří se dopouštějí malých krádeží, podvodů velmi často projevují vyšší agrese. Tito pachatelé, co se týče krádeže, tak většinou volí kapesní krádeže, jejich činnost není příliš konstruktivní a jejich jednání nevyžaduje logické systematické myšlení. Nad právním dopadem svého jednání příliš nepřemýšlí a není to pro ně žádná velká překážka. Ve věznicích jsou často přizpůsobiví, i přes to, že jsou vznětlivých povah, tak jsou jejich emoce velmi povrchní, a to díky jejich asociálnímu vnímání a chápání. Většinu těchto jedinců je možné resocializovat, ale je to časově náročné a vyžaduje to striktní psychologické a pedagogické postupy. (Hanuš, 2005)

2. Středně závažná kriminalita

Vyspělé země považují za středně závažnou kriminalitu takové činy, které jsou spojené s majetkovými, či finančními podvody. Počítají se sem i loupežná přepadení, různé sexuální deviace, nebo těžké ublížení na zdraví. (Hanuš, 2005)

Pachatele středně závažné kriminální činnosti můžeme dále rozdělit do tří skupin.

A. Osoby, které intelektuálním způsobem uskutečnili kriminální čin.

B. Osoby, které pohrdají základními normami ve společnosti, a proto se snaží o páchaní

³ Centrální nervová soustava

trestních činů.

C. Osoby, které mají sexuální deviace, či psychickou poruchu a nerespektují základní práva druhých lidí. (Hanuš, 2005)

V této škále se nachází velké množství různorodých osob, osoby se základním vzděláním až po osoby s vysokoškolským vzděláním. (Hanuš, 2005)

3. Závažná kriminalita

Závažnou kriminalitou se rozumí majetková, morální, nebo fyzická újma, včetně zabití, která je způsobena jedincem, nebo skupinou a považuje se v dobách míru za závažnou v dané společnosti. Konkrétními činy rozumíme například unesení osoby, vražda, teroristické útoky. Mezi typické vlastnosti těchto pachatelů patří často arogance, asocíální vnímání, sklon k narcismu, emocionální chlad a egocentrismus. (Hanuš, 2005)

Z penologického hlediska je velmi komplikované resocializovat takové jedince. Tito jedinci mají často zakořeněné hluboké trauma ze svého života, se kterým je komplikované pracovat tak, aby byli tito jedinci plně schopni normálního života v dané společnosti. Tito pachatelé mají často negativní pohled na společnost. (Hanuš, 2005)

4 Penologie

Penologie je pojem, který zahrnuje prvky sociální psychologie, kriminalistiky⁴, osobností psychologie, forenzní psychiatrie a v neposlední řadě také kriminologie⁵. Penologie se zajímá o vliv výkonu trestu na odsouzené, od psychologie se liší ve všech aspektech.

4.1 Možný dopad vězení na psychiku odsouzeného

Člověk, který je označen za pachatele trestného činu, se dostává do role obviněného, čímž se mění i prožívání pachatele. Člověk se v takové situaci cítí ohrožený a žije v nejistotě, může mít strach z budoucnosti, protože se stále nerozhodlo o jeho trestu. Vazební věznice zvyšuje stresovou zátěž, člověk je v novém prostředí a stále musí jen čekat na výsledky vyšetřování. Ve vazební věznici se může vyskytovat šikana ze strany druhých obviněných. Tento pobyt zásadně snižuje lidskou důstojnost, život je velmi stereotypní. (Černíková, 2002)

Člověk, který je umístěn do vazební věznice, je po celý svůj pobyt zde považován za obviněného a není stále vinný, tato role jej doprovází až do konce vyšetřovacího procesu. Vazební věznice je spojována s pocitem nudy, obvinění zde uvádějí, že se cítí šokovaně, nepříjemně, smutně nebo poníženě. Reakce na tuto situaci může být různá, obvinění mohou být agresivní, tato agrese může být zaměřena buď na okolí, nebo i na sebe samotné. Autoagrese bývá často spojována s pocitem potřeby uvolnit své napětí, sebepoškození může mít různé projevy, obvinění mohou polykat různé předměty, nebo se mohou řezat. (Raboch, Zvolský, 2001)

Obviněný musí čelit ve vazební věznici mnoha destruktivním faktorům. Dochází zde k izolaci od jeho blízkých, je nucen k neustálé socializaci v malém prostoru s cizími lidmi, zažívá zde radikální změnu svého režimu dne a nemůže tento režim nijak ovlivňovat. Obviněný se ve vazební věznici cítí nejistě, stále neví možný výsledek soudního řízení. Ve vazebních věznicích obvinění často trpí depresemi. Po umístění do cílové věznice se většině pachatelů uleví, protože mají již danou jistotu a také ve věznicích je daný pevný a dlouhodobý režim, který již vězňové mohou z části ovlivňovat. (Hanuš, 2005)

⁴ Kriminalistika objasňuje zákonitosti vzniku, shromažďování a využívání stop a soudních důkazů. V českém pojetí vychází zejména z trestního práva a vypracovává metody, postupy, prostředky a operace k úspěšnému odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.

⁵ Kriminologie je multidisciplinární nauka, která se zabývá kriminalitou. Předmětem jejího zkoumání je kriminalita, pachatel, oběť a kontrola kriminality.

Po soudním procesu, kdy je obviněnému určen trest, obviněný se dostává z role obviněného do role odsouzeného a je přesunut z vazební věznice do příslušné věznice. Člověk již má jistotu ohledně svého trestu a čeká ho adaptace na vězeňské zařízení. (Vágnerová, 2014)

Cílem odnětí trestu svobody je ochrana společnosti od lidí, kteří páchají trestnou činnost. Dalším zásadním cílem je změna chování pachatele, tohoto cíle se jen těžko dosahuje. Důležitým ukazatelem represe⁶ je pocit viny a také to, že člověk vnímá oprávněnost svého trestu. Lze pak očekávat, že bude pachatelovo jednání napraveno. (Tomášek, 2010)

Dlouhodobé odnětí svobody mění značně osobnost pachatele, je zde nedostatek hlubších citových vazeb, člověk se adaptuje na stereotypní život, kde je určitý jasný režim, také ztrácí svou samostatnost a postupně dochází k poklesu vlastní iniciativy a aktivity. Dochází také ke ztrátě vlastní odpovědnosti za svůj život, člověk se velmi snadno naučí, že nemusí rozhodovat o svém životě a o výplni svého času. Člověk ztrácí schopnost plánování si věcí do budoucna. Tento problém označujeme jako institucionalizace. Institucionalizace přesněji znamená, že se pachatel plně přizpůsobí vězeňskému způsobu života. (Kopecká, 2011)

U prvně odsouzených je příchod do cílové věznice většinou spojen s úlevou mnohočetného stresu, který byl přítomen ve vazební věznici, to bylo popsáno podrobněji výše. Odsouzený postupně poznává hierarchii ve věznici, každý vězen má své místo podle toho, jaký zločin spáchal. Malí a neúspěšní zloději a podvodníci jsou považováni kolektivem za níže postavené. Zatím co, odsouzení, kteří spáchali vraždu, či těžce ublížili někomu, jsou kolektivem respektováni. Ovšem je důležitý motiv dané vraždy, pokud se jedná o vraha, která někoho zabil kvůli své sexuální deviaci, tak jsou tyto lidé kolektivem velmi odsuzováni. To samé platí u znásilnění, či zneužívání dětí a seniorů. (Hanuš, 2005)

4.2 Možné problémy odsouzených ve výkonu trestu

Odsouzení mohou ve výkonu trestu prožívat spoustu problémů, v této kapitole popíšu ty nejčastěji možné problémy. Nejčastější problémy odsouzených jsou rasismus, diskriminace, drogy a další návykové látky a možné homosexuální jednání. (Hanuš, 2005)

Vězeňské prostředí obsahuje pro odsouzeného dvě nepřátelské skupiny, a to vězeňský personál a pak určité skupiny dalších odsouzených. Vězni, kteří spáchali sexuální delikt především na dětech, tak bývají často ostatními odsouzenými týráni a šikanováni. Také bestiální vraždy dítěte, či celkově vraždy dětí jsou považovány mezi vězni za závažné

⁶ Je to vytěsnění určité věci z vědomí do nevědomí.

sociální porušení a pachatelé těchto činů jsou na nejnižších sociálních příčkách. Tito vězni také dělají často tu nejspinavější práci, jsou vyčleňováni, také se velmi často stávají cílem homosexuálních odsouzených. (Hanuš, 2005)

Mezi další závažný problém patří návykové látky. Mnoho z odsouzených ještě před výkonem trestu odnětí svobody byli závislí na drogách. Proto u nich ve VTOS⁷ dochází k deprivaci, mnoho z nich se snaží získat narkotické látky. Ve VTOS je známé vdechování výparů různých ředidel a barev, také může docházet ke krádeži různých léků v ordinacích lékaře ve vězení, dochází zde k pašování narkotických látek do vězení a v neposlední řadě také k samovýrobě těchto látek. (Hanuš, 2005)

Homosexualita ve vězení bývá velmi častá, jak násilná, tak i dobrovolná. Násilná homosexualita často způsobuje trauma na celý život a tito lidé bývají poznamenáni a ne vždy se pak vracejí ke svému původnímu sexuálnímu životu. Může vzniknout posttraumatická porucha, ovšem je zde i velké riziko přenosu pohlavních chorob. (Hanuš, 2005)

Velmi častým problémem ve VTOS je sebepoškozování, nebo možné sebevraždy. Někteří odsouzení se pokouší díky pokusu o sebevraždu o útěk. A to tím způsobem, že se dostanou do zdravotnického zařízení, nejčastěji do psychiatrické péče, kde je režim mnohem snesitelnější. Mnoho odsouzených se může snažit díky sebepoškozování získat status blázna a změnit tak prostředí. Je důležité tyto motivy zachytit. Pseudo- sebevraždy⁸ se vyskytují v mnoha nápravných zařízeních. Reálné sebevraždy⁹ se vyskytují v menší míře, ovšem tyto sebevraždy končí ve VTOS téměř vždy smrtí. (Hanuš, 2005)

⁷ Výkon odnětí trestu svobody

⁸ Sebevražedný pokus, který má primárně má vést k opoutání pozornosti bez úmyslu sebe zabití.

⁹ Vražedný útok proti sobě s úmyslem sebe zabití

5 Postpenitenciární péče

Tato kapitola popisuje postpenitenciární péči. Postpenitenciární péče je důležitá oblast sociální péče a je poskytována propuštěným vězňům. Je přínosná a důležitá pro jejich resocializaci. Tato péče se poskytuje prostřednictvím sociálních služeb.

(Matoušková, 2013) Postpenitenciární péče je členěna do 4 základních pomocí a to sociální kurátor, pomoc sociálního systému (dávky, finanční pomoc), pomoc sociálních služeb a probace a mediace. (Kešnerová, 2016)

Postpenitenciární péči můžeme rozdělit podle Sochůrka (2007) do dvou kategorií.

A. Nucená

To je taková postpenitenciární péče, která je vymezená zákonem a určitým způsobem ovlivňuje život propuštěného z VTOS. Patří sem probace, ambulantní ochranná léčba.

B. Dobrovolná

Tato péče spočívá ve volbě propuštěného z VTOS. Jsou to různé charitativní organizace a ambulantní centra.

Sociální pracovníci se snaží o kontakt mezi propuštěnými z VTOS a státními, či církevními, neziskovými institucemi. Sociální pracovník může jedinci zajistit prostřednictvím státních služeb finanční podporu, také azylové bydlení, pomoci mu si najít zaměstnání a celkově se začlenit do společnosti, a to i prostřednictvím sociálně- právního poradenství. (Hendrych, 2010) Pro jedince propuštěné z VTOS je důležité se znovu začlenit, aby nedošlo k recidivě¹⁰. Po propuštění jedince je také podstatné znovuobnovení vztahů s jeho rodinou, s dětmi, rodiči, sourozenci, případně s partnery. Velmi často jedinci propuštění z VTOS mají různé dluhy, které vyplývají z jejich trestné činnosti, takže je nutné jejich postupné splácení. Ke splácení dluhů je důležité u těchto jedinců obnovit pracovní návyky a s tím je spojená i profesní kvalifikace. (Sochůrek, 2007)

Velkým problémem propuštěných vězňů bývá často jejich zadluženost. Tento problém často brání těmto jedincům se začlenit do společnosti. Může zde pak nastat problém s bezdomovectvím. Problémy s bezdomovectvím mohou řešit nevládní organizace, jako jsou například azylové domy. Azylové domy poskytují ubytování, klient si zde může uvařit, vyprat prádlo, udělat osobní hygienu. V azylovém domě je potřeba zaplatit předem cenu ubytování, která se nepohybuje na vysoké částce, je to kolem 10 – 40 korun za noc. Klient zde může přetrvávat pouze omezenou dobu. Další řešení možného

¹⁰ Návrat do vězeňského prostředí

bezdomevství jsou ubytovny. Ubytovny pro lidi bez domova poskytují ubytování, možnost osobní hygieny. Zde si klient ubytování platí podle toho, jaké má finanční možnosti. Lidé bez domova mohou také navštěvovat denní centra, kde není možnost ubytování, ovšem je zde možnost osobní hygieny, či stravování. (Černíková, 2008)

Je nutné podotknout, že sociální pracovník by měl být s odsouzeným v kontaktu po celou dobu jeho trestu. Sociální pracovník se podílí na vytváření přístupu k odsouzenému a zpracovává sociální posouzení, také spolupracuje s příslušnými orgány sociálního zabezpečení a udržuje kontakty s příslušnými organizacemi. (Sociální práce, 2/2012)

Věznice a sociální pracovníci řeší s odsouzenými, kterým končí VTOS několik základních záležitostí jako je poskytnutí ošacení, což je základní věc pro odsouzeného, který nemá funkční rodinnou síť a finanční zázemí. Dále se řeší příspěvek po propuštění, který může být různý a měl by pokrýt nezbytné potřeby propuštěného, těmito potřebami se myslí především cena jízdného do místa bydliště, jídlo, případně místo přespávání. Sociální pracovník zde zjišťuje a vypracovává zprávu o tom, jaká finanční částka je potřebná pro odsouzeného. Dalším problémem, který je potřeba vyřešit je spojení do místa pobytu, mnoho odsouzených nezná možné dopravní spojení, kterým se mohou dopravit domů. Sociální pracovník může pomoci zajistit, nebo zjistit možné dopravní spojení. Poslední důležitou částí, kterou je nutné zařídit je kontakt se sociálním kurátorem, a to v místě bydliště klienta. Sociální kurátor může po dobu VTOS odsouzeného navštívit, nebo jej může kontaktovat před jeho propuštěním, případně až po jeho propuštění. (Sociální práce, 2/2012)

5.1 Sociální kurátor

Důležitou roli v sociální práci s propuštěnými z VTOS hrají sociální kurátoři, kteří mohou prvotně kontaktovat jedince před jeho propuštěním a později mu pomoci v orientaci ve společnosti, v sociální podpoře, zaměstnání a překonávání různých nepříznivých sociálních dopadů. Pomáhá také v prevenci proti návykovým látkám. Sociální kurátor je odborný sociální pracovník a kontaktuje osobu ve VTOS podle trvalého bydliště této osoby. (Hendrych, 2010)

Sociální kurátoři mají různé kompetence, také je rozdělujeme na sociální kurátory dětí a mládeže a sociální kurátory pro dospělé. V této diplomové práci lépe osvětlím kompetence sociálního kurátora pro dospělé. Sociální kurátor poskytuje prvotně sociálně právní poradenství. Zajišťuje podporu klienta v těžkých životních situacích, především při hledání bydlení, zaměstnání, nebo mu zprostředkovává kontakt s jinými zařízeními a se zdravotními či se sociálními službami. Dále sociální kurátor pomáhá s vyřízením možných

sociálních dávek, vyhotovuje sociální anamnézu, které je důležitá pro další možnou práci s klientem. (Hendrych, 2010)

Sociální kurátor také zjišťuje společně se sociálním pracovníkem možné problémy po propuštění odsouzeného. Zjišťuje se především možnost bydlení, zaměstnání, jak je klient schopen svou situaci řešit. Každý odsouzený musí být poučen o tom, že má možnost spolupracovat se sociálními kurátory. Pokud odsouzený žádá o kontakt se sociálním kurátorem, tak věznice zasílá sociálnímu kurátorovi žádost ještě před propuštěním odsouzeného. (Sociální práce, 2/2012)

5.2 Probace a mediace

Probace je pojem, kterým označujeme v trestním právu dohled nad obviněným, či odsouzeným. Je to určitý druh kontroly, kdy jsou dotyčnému uloženy určité povinnosti a omezení. Tuto službu poskytuje probační a mediační služba. (Matoušek, 2010)

„Mediací se rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a jednání, které směřuje k urovnání konfliktního stavu v souvislosti s trestním řízením.“ (Kešnerová, 2016)

Probační a mediační služba je určitou složkou státu, pod mediační službou rozumíme mimosoudní zprostředkování kontaktu s cílem řešení problému mezi určitými stranami. Mediace může být provedena, jen pokud obě strany souhlasí. Probační služba vytváří podmínky pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání. Pomáhá také odstraňovat následky trestního činu poškozeným, podílí se také na prevenci trestných činů. Probační služba úzce spolupracuje s dalšími organizacemi a s příslušnými orgány. Probační a mediační službu poskytuje Ministerstvo vnitra a Policie České republiky po VTOS. (Zákon č. 257/2000 Sb.)

6 Resocializační programy pro vězně a propuštěné z VTOS

Tato kapitola popisuje určité programy, které slouží pro resocializaci vězňů. Tyto programy často samy vytvářejí věznice a vězni je mohou tedy navštěvovat ve VTOS.

Jeden z resocializačních programů, který je dostupný vězňům ve VTOS nese název 3Z, zastav se, zamysli se a změň se. Tento program má za cíl vést odsouzené k náhledu nad trestnou činností a především nad trestné činy, které sami spáchali. 3Z se snaží ukázat smysl VTOS a díky tomu si odsouzení mohou uvědomit i důsledky trestného činu. Vězni jsou v tomto programu motivováni a učí se sociálními dovednostem, které jsou nutné pro samostatný a bezúhonný život po VTOS. Dalším programem pro vězně je GREPP, tento program je určen pro pachatele trestné činnosti na dětech. Vězni jsou v těchto programech hodnoceni a jejich úspěšnost v těchto programech dále rozhoduje o jejich průběhu ve VTOS. Vězeň je dle plnění, či neplnění těchto programů zařazen i do určitých stupňů věznice. Stupně existují 3 a ten třetí je nejhorší, tedy nepřísnější. Hodnocení aktivity vězně v těchto programech je důležité pro to, zda soud vyhoví žádosti o podmíněném propuštění, či nikoliv. (Sociální práce, 2/2012)

Pro správné působení u resocializačních programů jsou tu i církevní, duchovní pracovníci, kteří mohou aktivně podporovat vězně v tom, aby si byl schopen vytvořit vhodnější návyky a pak se lépe začlenit zpět do společnosti. Což je nejdůležitější pro vězně, pokud má vězen delší trest než 3 roky, tak je před jeho propuštění zařazen do výstupního oddělení, kde se učí k samostatnému životu. Na toto oddělení se vězen zařadí 6 měsíců před jeho propuštěním. Na tomto oddělení je kuchyňka, prostor pro stolování, kulturní místnost, toto oddělení připomíná prostřední internátu. (Sociální práce, 2/2012)

Pro přípravu na propuštění je také důležitý program zacházení, který se skládá z komunitního setkávání, sebe-obslužných činností, sociálně-právního poradenství, seznamování se s různými předpisy, pomoci při nalézání ubytování a zaměstnání, různé vzdělávací činnosti. Před propuštěním vězně je velmi důležité navázat vazby s jeho rodinou, může mu to pomoci se lépe znovu začlenit do společnosti. Proto je důležité vězně umístit co nejblíže k jeho rodině a podporovat jejich kontakt, a to telefonicky, dopisy, nebo i návštěvami. (Sociální práce, 2/2012)

6.1 Organizace, které pomáhají s resocializací propuštěných vězňů

Existuje mnoho důležitých organizací, které pomáhají propuštěným vězňům v jejich resocializaci. Jako příklad do této diplomové práce uvedu některé z nich.

Mezinárodní vězeňské společenství, z. s.,

Tato organizace sídlí v Praze na Vinohradech a je důležitou organizací, která aktivně pomáhá lidem propuštěným z VTOS. Mezi hlavní cíle této organizace patří péče o vězně, oběti a bývalé vězně včetně jejich rodin, mentoring propuštěných z VTOS, prosazování křesťanských zásad v justici, hledání ubytování pro slabé, Bible a křesťanská literatura dodávaná do věznic. (Prisonfelloship.cz)

Mají několik důležitých programů pro vězně a propuštěné, a to příprava na propuštění odsouzených a následná péče na svobodě. Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií a má navýšit míru zaměstnanosti znevýhodněných skupin obyvatelstva, kam se řadí i propuštění vězni. Tento projekt má bránit recidivě a především bezdomovectví. (Prisonfelloship.cz)

Dalším důležitým projektem je mentoring propuštěných, což je probíhající aktivita, která je prostřednictvím dobrovolníků. Tato organizace nabízí dobrovolníkům proškolení a ti se poté mohou stát mentory propuštěných z VTOS a následně pracují společně s propuštěnými z VTOS na tom, aby u nich nedocházelo k recidivě a aby byli schopni se zpátky začlenit do společnosti. (Prisonfelloship.cz)

Metanoia II je dalším projektem, který tato organizace nabízí, hlavním cílem tohoto projektu je získávání financí pro vytváření finančních rezerv na pomoc propuštěným vězňům. Tento projekt navazuje na tradici služby vězeňských kaplanů. V projektu se jedná především o aktivní pomoc hledání zaměstnání a ubytování, aktivní pomoc při komunikaci s úřady, praktická pomoc při uspokojování základních potřeb, aktivní pomoc při resocializaci do společnosti a v neposlední řadě odbornou pomoc při základech výchovy dítěte a komunikaci v rodině. (Prisonfelloship.cz)

Klub pro propuštěné Dvě ryby, je klub, který slouží pro scházení propuštěných z VTOS a jejich rodin. V tomto klubu se promítají náboženské filmy, svědectví z věznic a to z celého světa, je zde aktivní učení evangelia, hudební chvály i individuální pomoc.

Mezi další zajímavé projekty patří „Věžeňova cesta“, dopisování s odsouzenými a koncerty ve věznicích. (Prisonfelloship.cz)

Liga vězňů z.s.

Tento spolek má za hlavní cíl pomáhat obviněným, obžalovaným, či odsouzeným. Využívají takové aktivity, které jsou pro tyto osoby prospěšné. Zajímají se o zlepšení

podmínek ve věznicích, aby lidé ve VTOS se mohli pro propuštění lépe zpětně začlenit. Tento spolek také za vězně podává žádosti o podmíněném propuštění. (facebook/com/liga-vězňů-zapsaný-spolek-824272917605447)

Spolek Šalamoun

Tento spolek se zabývá porušováním lidských práv ve věznicích, také podporuje nezávislé justice v České Republice. Tento spolek dále úzce spolupracuje s Ústavním soudem, Nejvyšším soudem České Republiky, Nejvyšším správním soudem, Českou advokátní komorou a Vězeňskou službou České Republiky. (spoleksalamoun.com)

7 Metodologické zakotvení

Rozhodla jsem se pro tuto diplomovou práci použít kvantitativní šetření ve formě elektronického dotazníku. Tento dotazník vyplňovali sociální pracovníci, kteří pracují s vězni, nebo s propuštěnými z VTOS po celé České republice. Dotazník mi přijde vhodnější z toho důvodu, že je časově úspornější a mnoho sociálních pracovníků je zatížených a tudíž jsem očekávala větší návratnost.

7.1 Dotazníkové šetření

Pro svou diplomovou práci tedy volím dotazníkové šetření, a to ve formě elektronického dotazníku skrze internetovou stránku www.survio.com.

Toto šetření patří do metod veřejného mínění a používá se nejvíce v sociologii, ale i v dalších oborech, jako je poradenství, sociální práce, psychologie nebo sociální antropologie. (Hunt, 2013)

Průzkum veřejného mínění je druh sociologického výzkumu, který má za cíl zjistit rozpoložení názorů v určité společnosti, nebo v populaci. V České republice tento průzkum využívají veřejnoprávní i soukromé subjekty. Tento výzkum se hojně využívá v předvolebním období, kdy se zjišťuje případný výsledek voleb. (Novák, 2016)

V České republice se pravidelnými průzkumy veřejného mínění zabývají agentury Median, Kantar TNS, STEM a Centrum pro výzkum veřejného mínění. (Huntová, 2013)

Tento výzkum provádí vyškolená osoba, která předloží určitým lidem dotazník, ve kterém jsou otázky, na které lze odpovědět většinou ANO, NE, SPÍŠE. U hodně spolehlivých dotazníků bývá respondentů kolem tisíce, u rychlejších výzkumů pak bývá respondentů kolem tří set. Pokud se neklade důraz na výběr určitých respondentů, tak je tento výzkum nazýván anketou. (Huntová, 2013)

7.2 Postup při vytváření průzkumu veřejného mínění

Je důležité zvolit jasná specifika pro výběr respondentů, aby toto šetření mělo vědeckou váhu. Respondenti musí být vybraní podle jasně formulovaných kritérií. Existují dvě hlavní metody při vybírání respondentů. První metodou je náhodný výběr, kdy agentura vybere náhodné respondenty z určitého seznamu. Při druhé metodě je potřeba se soustředit na určitá kritéria, které hrají důležitou roli při výběru respondentů, je to například věk, pohlaví, pracovní pozice. Tato metoda se nazývá kvótní. (Simar.cz)

V tomto šetření není důležitý počet respondentů, protože se jedná o neobjektivní vzorek, je důležité zajistit, aby byl tento vzorek reprezentativní v populaci, nebo v určité skupině lidí. Je tedy potřeba docílit správného výběru vzorků. (Simar.cz)

V náhodném výběru je určité riziko výběrové chyby, míru rizika však statistická teorie umí odhadnout. Statistická teorie počítá s tím, že je vždy určitá procentní statistická chyba. Důležitá je také míra návratnosti, která zřídka bývá 100%, proto je velmi důležité počítat i s tímto. Mnoho průzkumů nejsou náhodné a často je míra návratnosti nižší než 50%. K nejčastější statistické chybě dochází při náhodném výběru vzorků, efekt stratifikace¹¹ a systematická chyba¹² Správná stratifikace je potřebná pro přesnější měření. Ke sběru dat je možné používat elektronický dotazník, telefonický rozhovor, rozhovor osobní, či papírový dotazník. (Simar.cz)

Pro tuto diplomovou práci volím kvótní metodu výběrů respondentů. Zvolila jsem respondenty, kteří mají podle zákona č. 108/2009 dokončené vzdělání pro výkon sociálního pracovníka. Tito vybraní sociální pracovníci pracují s lidmi ve výkonu trestu odnětí svobody, nebo s lidmi, kteří opustili VTOS a potřebují pomoci s resocializací, nebo s oběma uvedenými skupinami. Ke sběru dat jsem použila elektronický dotazník na serveru survio.

7.3 Operacionalizace

V této diplomové práci se pomocí dotazníkového šetření chci dozvědět, jak sociální pracovníci v České republice, kteří pracují s osobami v VTOS, či s osobami propuštěnými z VTOS, vnímají možnosti resocializace těchto osob.

Zaměřuji se zde na to, kde sociální pracovníci vnímají největší problém, co vnímají za nejdůležitější pro správnou resocializaci a zda mají propuštěné osoby z VTOS dostatečné možnosti k tomu se dostatečně resocializovat. Zvolila jsem i sociální pracovníky, kteří pracují ve věznicích, tedy přímo s osobami ve VTOS, protože jsem chtěla zjistit, jestli si tyto pracovníci myslí, zda jsou osoby ve VTOS zásadně ovlivněny při resocializaci výkonem trestu odnětí svobody. Zda sociální pracovníci vnímají jako problém při opětovné socializaci těchto osob právě to, jak tyto osoby ovlivní pobyt ve VTOS.

Zaměřuji se i na přípravu před propuštěním, zda si sociální pracovníci myslí, že je dostatečná, případně co zde chybí. Také to, zda si sociální pracovníci myslí, jestli by se dalo lépe předcházet recidivě a jakým způsobem. Zda sociální pracovníci vidí překážky právě ve VTOS.

Dále jsem zjišťovala, zda sociální pracovníci vnímají postpenitenciární péči v ČR, jako dostatečnou. Zda celkově Česká republika poskytuje dostatečné možnosti

¹¹ Stratifikace je přizpůsobení výběrového podílu rozložení v populaci.

¹² Systematickou chybou rozumíme soustavnou chybu, která je dána nedokonalostí měřicího přístroje, nebo měřicí metody.

v resocializaci pro propuštěné z VTOS. Jelikož se v mé teoretické části zabývám poruchami chování, které úzce souvisejí s kriminalitou. Tak jsem zjišťovala i to, jakou prevenci považují sociální pracovníci za nejdůležitější ohledně poruch chování a zda vidí souvislosti mezi poruchami chování a kriminalitou.

7.3.1 Hlavní výzkumná otázka

Z cílů dotazníkového šetření, které jsou uvedeny výše, byla vytvořena následující hlavní výzkumná otázka.

HVO:

„Jak sociální pracovníci pracující s vězni, nebo propuštěnými z VTOS vnímají možnosti resocializace těchto osob?“

7.3.2 Vedlejší výzkumné otázky

V této podkapitole se zabývám dílčími výzkumnými otázkami, které jsem vytvořila na základě své teoretické části. Také jsem se zaměřila na to, co bude šetření přesně zjišťovat.

DVO1:

„Vnímají sociální pracovníci spojitost mezi poruchami chování a kriminálním jednáním?“

DVO2:

„Považují sociální pracovníci preventivní programy proti sociální patologii v ČR za dostatečné?“

DVO3:

„Jak sociální pracovníci vnímají vlivy výkonu trestu odnětí svobody na pozdější resocializaci propuštěné osoby z VTOS?“

DVO4:

„Jak vnímají sociální pracovníci postpenitenciární péči v ČR?“

DVO5:

„Myslí si sociální pracovníci, že propuštěné osoby z VTOS mají dostatečné podmínky a možnosti k tomu se úspěšně začlenit zpět do společnosti?“

DVO6:

„Mají sociální pracovníci spíše negativní, nebo pozitivní zkušenosti s resocializací propuštěné osoby z VTOS?“

DVO7:

„Je podle sociálních pracovníků problematika resocializace propuštěných osob z VTOS v ČR dostatečně podchycena?“

DVO8:

„Kde vidí sociální pracovníci největší problém při práci se svou cílovou skupinou?“

7.3.3 Etická stránka výzkumu

Toto dotazníkové šetření je zcela anonymní, dotazník z této diplomové práce byl zaslán e-mailem sociálním pracovníkům, kteří pracují s osobami VTOS, propuštěnými z VTOS, nebo s oběma uvedenými skupinami. Účast tedy proběhla u respondentů z České republiky.

7.3.4 Limity výzkumu

Považuji za limitované to, že je vždy možné vybírat pouze z jedné možnosti. Ovšem toto jsem volila na základě toho, abych zjistila, co sociální pracovníci považují za ten největší problém, nebo za nejvíce důležité. Dále jsem dvě poslední otázky nechala zcela otevřené k tomu, aby každý mohl napsat svou zkušenost a názor.

7.4 Sestavení otázek v dotazníku

První otázka zjišťovala, zda sociální pracovník skutečně zapadá do mého výběru respondentů.

Druhá až pátá otázka se zaměřuje na to, zda sociální pracovníci vnímají poruchy chování jako podstatné pro vznik kriminality a zda považují prevenci jako podstatnou část, jestli je podle jejich zkušeností možné kriminalitě předcházet a jestli jsou k tomu v České republice dostatečné možnosti.

Šestá až sedmá otázka zkoumá, zda si sociální pracovníci myslí, že VTOS má negativní vlivy na budoucí začlenění a jestli jsou vězni dostatečně v VTOS připravováni na propuštění a resocializaci.

Osmá otázka zkoumá, zda sociální pracovníci považují sociální práci za důležitou pro osoby ve VTOS.

Devátá až patnáctá otázka se zaměřuje na určité možné problémy, se kterými se mohou propuštění z VTOS setkávat. Především se vše zaměřuje na zkušenosti sociálních pracovníků, kde se oni setkávají s největšími problémy ve své práci. Zda považují v České republice resocializační programy a postpenitenciární péči za dostatečnou. Co je

nejdůležitější pro úspěšné začlenění a zda mají více zkušeností s úspěšným začleněním propuštěných osob z VTOS.

Otázka šestnáct se ptá na to, zda sociální pracovníci považují sociálního kurátora za podstatnou osobu pro práci s propuštěnými z VTOS.

Otázka sedmnáct a osmnáct zkoumá, zda sociální pracovníci vidí recidivu jako velký problém.

Devatenáctá otázka se dotazuje na důležitost probace a mediace pro osoby propuštěné z VTOS.

Otázka dvacet a dvacet jedna dává sociálním pracovníkům možnost napsat svůj názor na to, v čem je možné zlepšení a také, co je právě největším problémem.

Devatenáct otázek je uzavřených a respondenti mohou pouze vybírat z daných možností. Tyto možnosti jsou vytvořeny podle teoretické části v této diplomové práci. Většina otázek je tvořena tak, aby se na ni dalo odpovědět ano, ne, nevím. Takto je vytvořeno patnáct otázek v dotazníku. Tři otázky jsou vytvořené tak, že respondenti mohou vybírat z daných možností, a to vždy jednu možnost. Dvě otázky jsou otevřené a respondenti, zde mohou napsat svůj názor.

Níže přikládám tabulku o tom, jak byly tvořené jednotlivé otázky do dotazníku. Tabulka je shrnutím výše psaného.

Tabulka 1: Tabulkové shrnutí tvoření otázek do dotazníku

DVO1	DVO2	DVO3	DVO4	DVO5	DVO6	DVO7	DVO8
Otázka č. 2	Otázka č. 5	Otázka č. 6	Otázka č. 9	Otázka č. 10	Otázka č. 12	Otázka č. 15	Otázka č. 20
Otázka č. 3		Otázka č. 7		Otázka č. 11	Otázka č. 13	Otázka č. 16	
Otázka č. 4		Otázka č. 8			Otázka č. 14	Otázka č. 17	
						Otázka č. 18	
						Otázka č. 19	
						Otázka č. 21	

7.5 Průběh šetření

Dotazník byl v elektronické podobě odeslán 137 respondentům. Sběr dat probíhal od 15. 4. 2020 do 09. 5. 2020. Tento dotazník byl dostupný na adrese: <https://www.surveio.com/survey/d/M9K1P2X6N0Q9L4V3F>.

Dále přidávám otázky, odpovědi a celkovou strukturu internetového dotazníku, který byl nabízen sociálním pracovníkům, kteří pracují ve věznicích s vězni a s osobami propuštěnými z VTOS.

1. S jakou cílovou skupinou pracujete?

A. S osobami ve VTOS
B. S osobami propuštěnými z VTOS
C. S oběma uvedenými skupinami
D. Ani s jednou výše uvedenou skupinou

2. Jakou prevenci/péči považujete za nejdůležitější u sociální patologie?

A. Primární (preventivní programy ve školách, práce s rodinami)
B. Sekundární (zájmové kroužky, poradny, psychologové ve školách)
C. Terciární (VTOS)
D. Postpenitenciární (péče po propuštění z VTOS)

3. Jsou podle Vás poruchy chování významné pro vznik kriminálního chování?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

4. Myslíte si, že se dá kriminalitě předcházet?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

5. Myslíte si, že v ČR jsou preventivní programy proti kriminalitě dostatečné?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

6. Mají podmínky ve VTOS negativní vliv na opětovnou socializaci osob propuštěných z VTOS?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

7. Jsou osoby ve VTOS dostatečně připravované na opětovné začlenění do společnosti?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

8. Je podle Vás sociální práce podstatná pro osoby ve VTOS?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

9. Myslíte si, že je v ČR dostatečná postpenitenciární péče? (péče po propuštění z VTOS)

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

10. Mají podle Vašich zkušeností propuštění z VTOS dostatečné možnosti k tomu, aby se mohli zpátky začlenit do společnosti?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

11. Co považujete za nejdůležitější složku v úspěšné resocializaci osoby propuštěné z VTOS?

A. Příprava před propuštěním

B. Probační či mediační služby
C. Zajištění zaměstnání a bydlení
D. Zmocňování propuštěné osoby z VTOS (učení propuštěného k přebírání odpovědnosti za sebe a svůj život)

12. Máte více zkušeností s tím, že se propuštěný z VTOS úspěšně začlenil zpět do společnosti?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

13. Máte zkušenosti s tím, že jsou propuštění vězni na pracovním trhu diskriminováni?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

14. Kde vidíte největší problém ohledně úspěšného začlenění propuštěného vězně do společnosti?

A. Nedostatečné možnosti (pracovní uplatnění, bydlení, dluhy)
B. Psychická nepřipravenost (zvyklost na vězeňský režim)
C. Diskriminace
D. Poruchy chování /sociální patologie

15. Je podle Vás dostatek resocializačních programů pro propuštěné z VTOS?

A. Ano
B. Ne
C. Nevím

16. Považujete sociálního kurátora za klíčovou osobu při úspěšném začlenění osoby propuštěné z VTOS?

A. Ano
B. Ne

C. Nevím

17. Dochází v ČR podle Vašeho názoru k vysoké recidivě?

A. Ano

B. Ne

C. Nevím

18. Myslíte si, že by se dalo předcházet lépe recidivě, kdyby byla v ČR vhodnější právní úprava?

A. Ano

B. Ne

C. Nevím

19. Považujete probaci a mediaci za důležitou pro osoby propuštěné z VTOS?

A. Ano

B. Ne

C. Nevím

20. Co považujete za největší problém při své práci s Vaší cílovou skupinou?

(volná odpověď respondenta)

21. Jak by se podle Vás dala zlepšit situace ohledně úspěšného začlenění propuštěných z VTOS?

(volná odpověď respondenta)

7.6 Způsob vyhodnocení dotazníku

Dotazník je vyhodnocen pomocí survio premium účtu, kde se nachází grafy a celkový sběr informací. Následně je použit Microsoft office excel pro vytvoření grafů, které jsou použity v této diplomové práci.

7.6.1 Hypotézy

V této podkapitole jsem stanovila hypotézy na základně teoretické části, díky kterým zjišťuji, jak vnímají sociální pracovníci pracující s VTOS, či propuštěnými z VTOS situaci ohledně možností resocializace těchto osob.

První stanovená hypotéza: Sociální pracovníci pracující s osobami ve VTOS, nebo propuštěnými z VTOS vnímají problematiku resocializace propuštěných osob z VTOS jako dobře podchycenou problematiku v ČR.

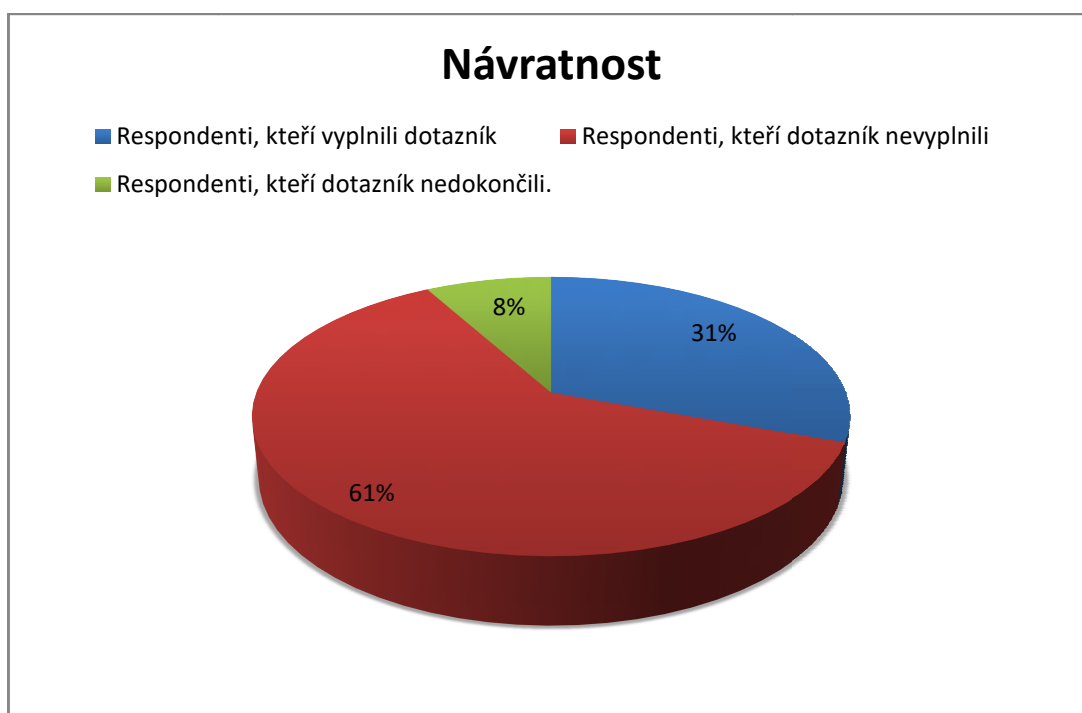
Druhá stanovená hypotéza: Sociální pracovníci pracující s osobami ve VTOS, či propuštěnými z VTOS vnímají problematiku resocializace propuštěných z VTOS jako něco, co není v ČR zvládnuté a mělo by se na tom lépe pracovat.

Třetí stanovená hypotéza: Sociální pracovníci pracující s osobami ve VTOS, nebo propuštěnými z VTOS vnímají problematiku resocializace propuštěných z VTOS jako něco, co se dá ještě zlepšit, ale v ČR je to dobře podchycené.

8 Vyhodnocení dotazníku

V této kapitole se budu věnovat vyhodnocení dotazníku, který měl sledovat, jak sociální pracovníci, kteří pracují s vězni, či s osobami propuštěnými z VTOS, vnímají situaci ohledně jejich resocializace. Tento dotazník byl zaslán 137 respondentům na jejich e-mailové adresy. Podle grafu č. 1, můžeme sledovat, že návratnost byla **31%**, to je **42** lidí z **137** osob. Tato návratnost může být dána vytíženosti sociálních pracovníků. Na svou vytíženost sociální pracovníci upozorňují i v odpovědích v dotazníku a byla jsem na to částečně upozorněna i sociálním kurátorem, který mi doporučil právě elektronický dotazník a zajistil mi i sběr dat přes e-mail.

Graf číslo 1 zaznamenává také respondenty, kteří dotazník nedokončili. Uvádí, že **8%** tedy **11** respondentů dotazník nedokončilo. Opět se domnívám, že to může být z důvodu vytíženosti. Dotazník obsahoval 21 otázek, což může být pro někoho zdlouhavé.

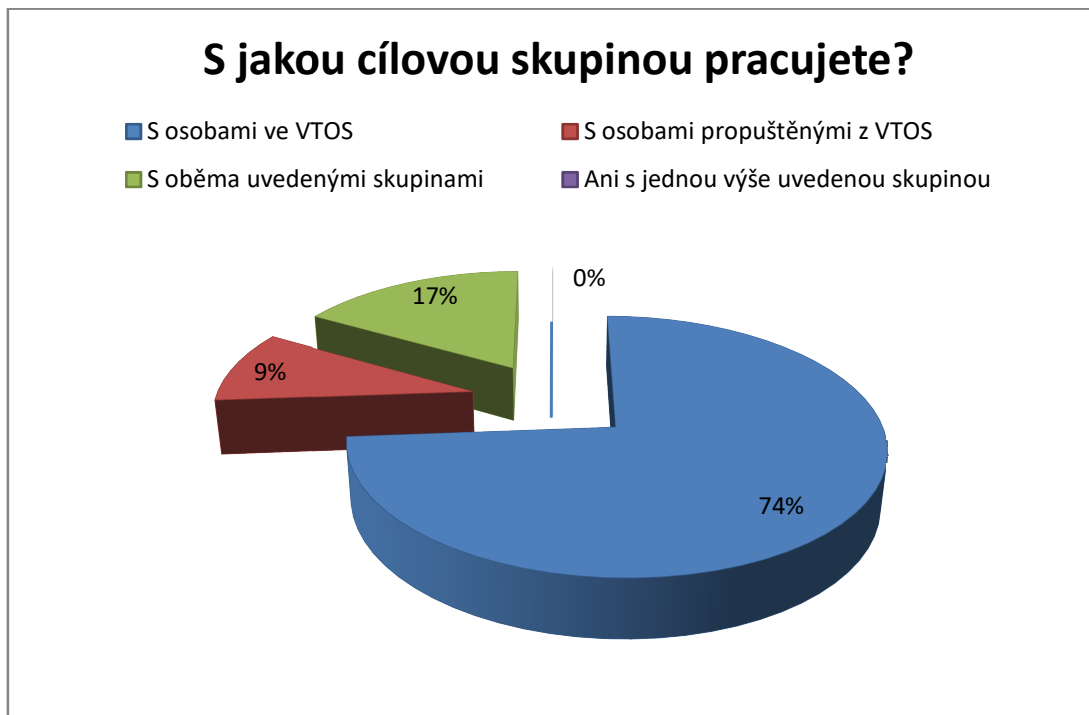
Graf 1: Návratnost

8.1 Vyhodnocení jednotlivých odpovědí v dotazníku

V této podkapitole uvádím grafové výsledky všech otázek v dotazníku. Následně uvádím, zda má otázka příslušnost k hypotézám, které jsem si stanovila v předchozích kapitolách.

Otázka číslo 1

Grafické znázornění:

Graf 2: Cílová skupina

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená, výběrová

Příslušnost k hypotéze: Žádná.

Shrnutí výsledků této otázky:

Dotazníkového šetření se účastnilo dohromady 42 sociálních pracovníků z toho **31 (74%)**, pracuje s osobami se VTOS, **7 (17%)** z nich pracuje s oběma uvedenými skupinami, **4 (9%)** sociální pracovníci pracují s osobami propuštěnými z VTOS a žádný **(0%)** sociální pracovník nezdal, že nepracuje s žádnou výše uvedenou skupinou.

Tato otázka pouze zkoumá, jestli sociální pracovník patří do výběru vzorku. Tedy jestli sociální pracovník skutečně pracuje s danou cílovou skupinou. Pokud by někdo z nich odpověděl, že nepracuje, dotazník by byl vyřazen.

Ovšem nestalo se tomu tak.

Otázka číslo 2

Grafické znázornění:

Graf 3: Prevence/péče při sociální patologii

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená, výběrová

Příslušnost k hypotéze: Informační otázka k hypotéze číslo 1,2,3

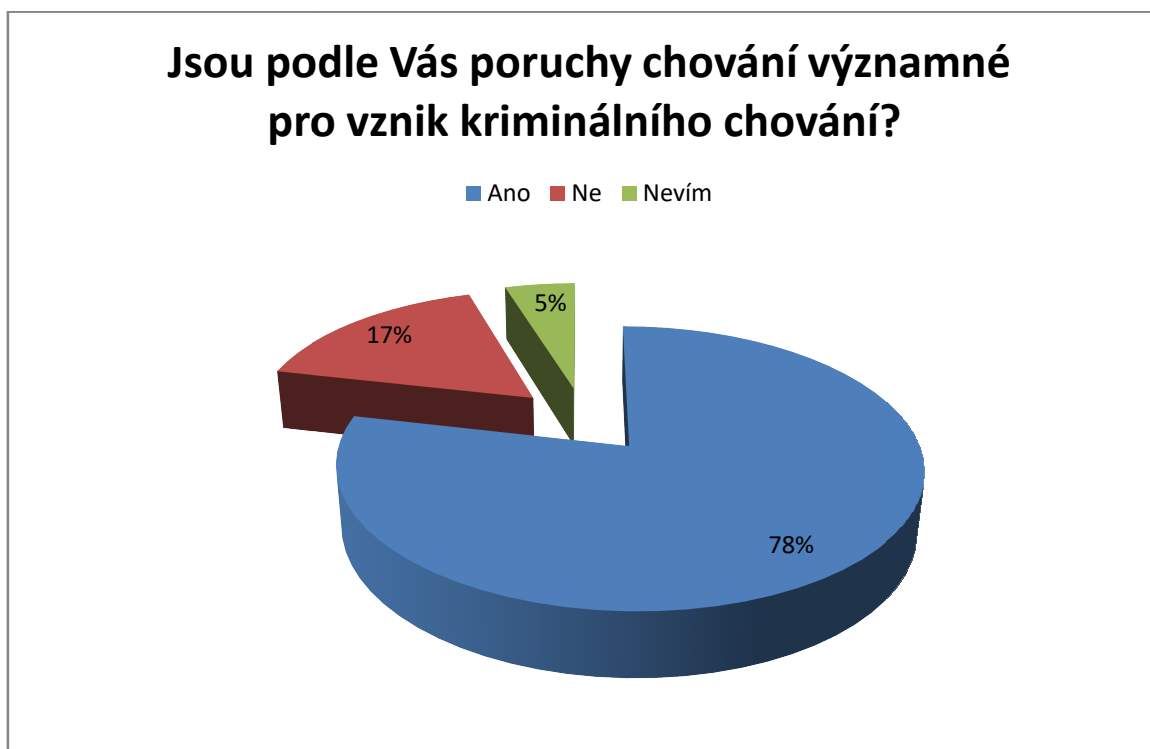
Shrnutí výsledků této otázky:

31 (74%) sociálních pracovníků považuje za nejdůležitější primární prevenci/péči při sociální patologii. **7 (17%)** sociálních pracovníků považuje u této problematiky za nejdůležitější sekundární prevenci/péči. Žádný pracovník (**0%**) nepovažuje za nejdůležitější terciární prevenci/péči. **4 (9%)** sociální pracovníci považují za nejdůležitější postpenitenciární péči/prevenci při sociální patologii.

Cílem této otázky bylo zjistit, jakou prevenci/péči považují respondenti za nejdůležitější při sociální patologii. Většina **74%** respondentů považuje za nejdůležitější primární prevenci při sociální patologii.

Otázka číslo 3

Grafické znázornění:

Graf 4: Poruchy chování viz kriminalita

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Informační otázka k hypotéze číslo 1,2,3

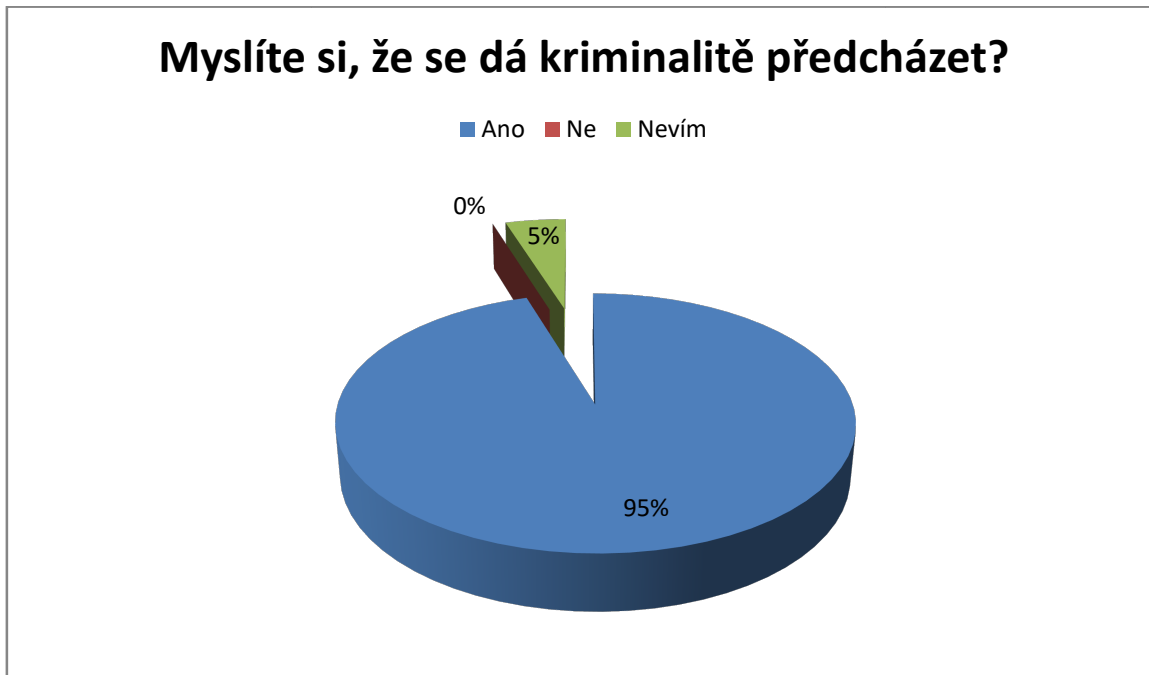
Shrnutí výsledků této otázky:

Podle **33 (78%)** sociálních pracovníků jsou poruchy chování významné pro vznik kriminálního chování. **7 (17%)** sociálních pracovníků si myslí, že poruchy chování nejsou významné pro vznik kriminálního chování. **2 (5%)** sociální pracovníci si nejsou jisti, zda jsou poruchy chování podstatné pro vznik kriminálního jednání.

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vidí spojitost mezi poruchami chování a kriminálním chováním, a zda tuto skutečnost považují za zásadní. Většina **78%** sociálních pracovníků považuje poruchy chování za významné pro vznik kriminálního chování.

Otázka číslo 4

Grafické znázornění:

Graf 5: Předcházení kriminality

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Informační otázka k hypotéze číslo 1, a 2

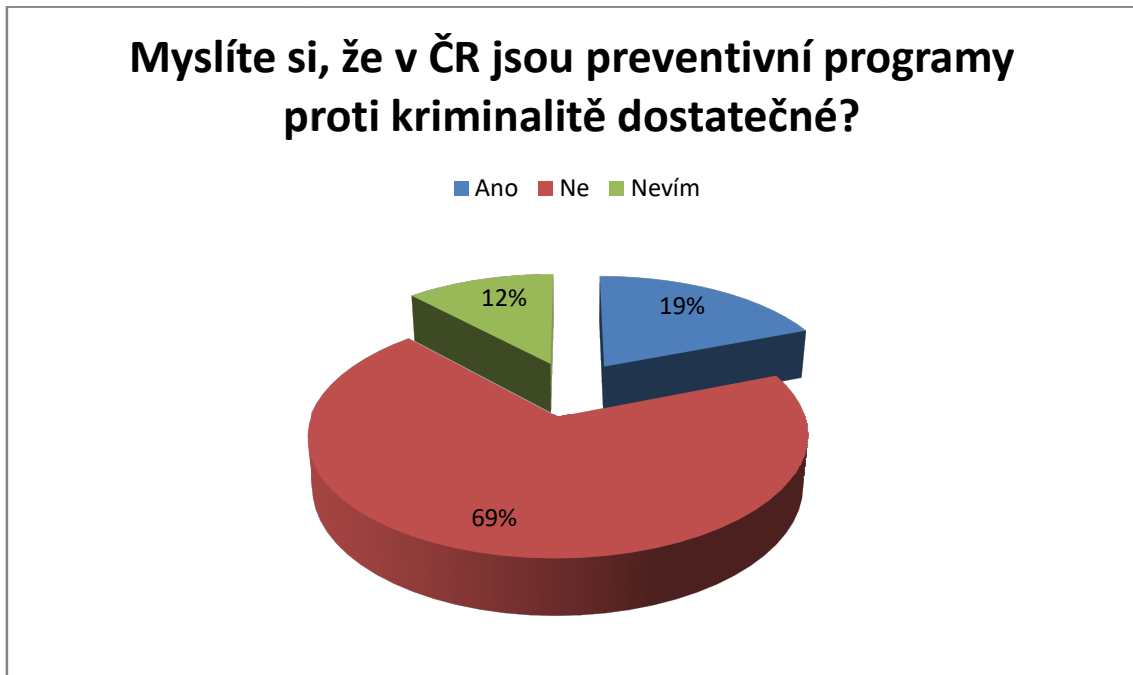
Shrnutí výsledků této otázky:

40 (95%) sociálních pracovníků, kteří se účastnili výzkumu, si myslí, že se dá kriminalitě předcházet. **2 (5 %)** uvedlo, že si nejsou jisti, zda se kriminalitě dá předcházet. Nikdo (**0%**) nevedl, že se kriminalitě předcházet nedá.

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti vnímají kriminalitu jako něco, čemu se dá předcházet. Nejvíce **95%** respondentů odpovědělo, že se kriminalitě předcházet dá.

Otázka číslo 5

Grafické znázornění:

Graf 6: Preventivní programy proti kriminalitě

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza č. 2

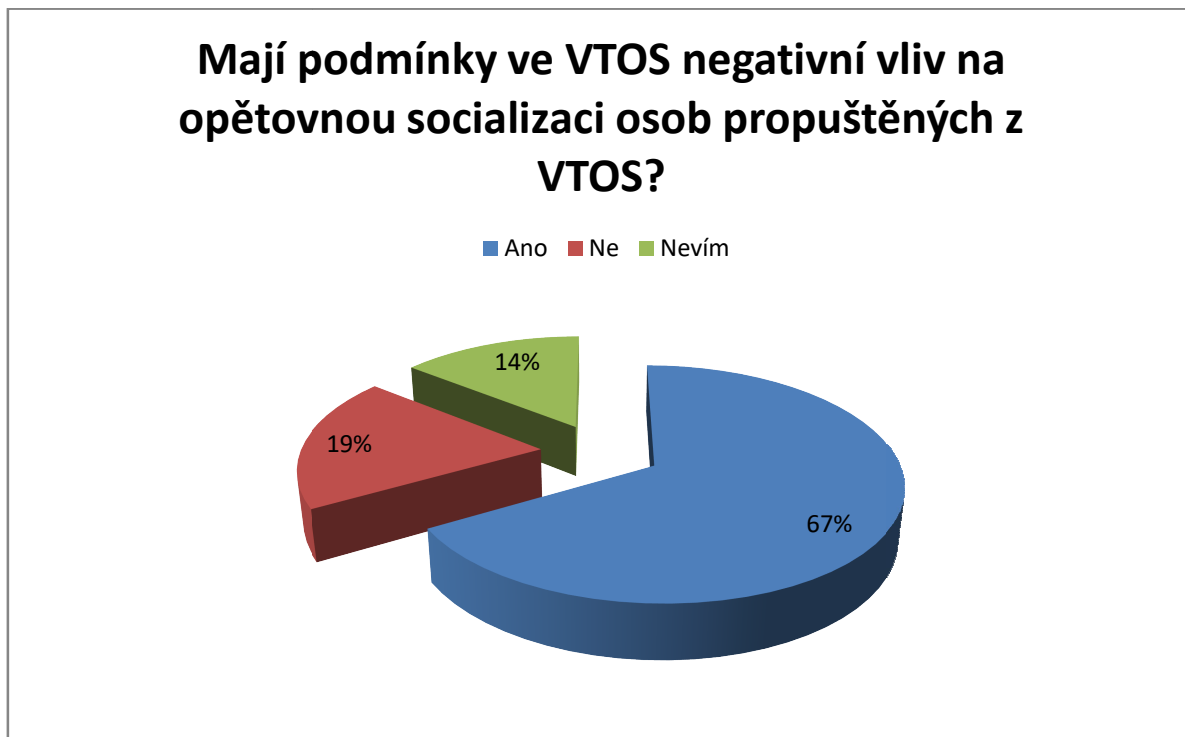
Shrnutí výsledků této otázky:

Pouze **8 (19%)** sociálních pracovníků si myslí, že jsou preventivní programy proti kriminalitě v ČR dostatečné. Nejvíce **29 (69%)** sociálních pracovníků uvedlo, že v ČR preventivní programy proti kriminalitě jsou nedostatečné. **5 (12%)** sociálních pracovníků si nejsou jisti, zda jsou tyto programy dostatečné.

Tato otázka měla za cíl zjistit, zda respondenti vnímají preventivní programy proti kriminalitě v ČR za dostatečné. Podle grafu 6 výše můžeme vidět, že **69%** tyto programy vnímá jako nedostatečné.

Otázka číslo 6

Grafické znázornění:

Graf 7: Negativní vliv VTOS

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza č. 2

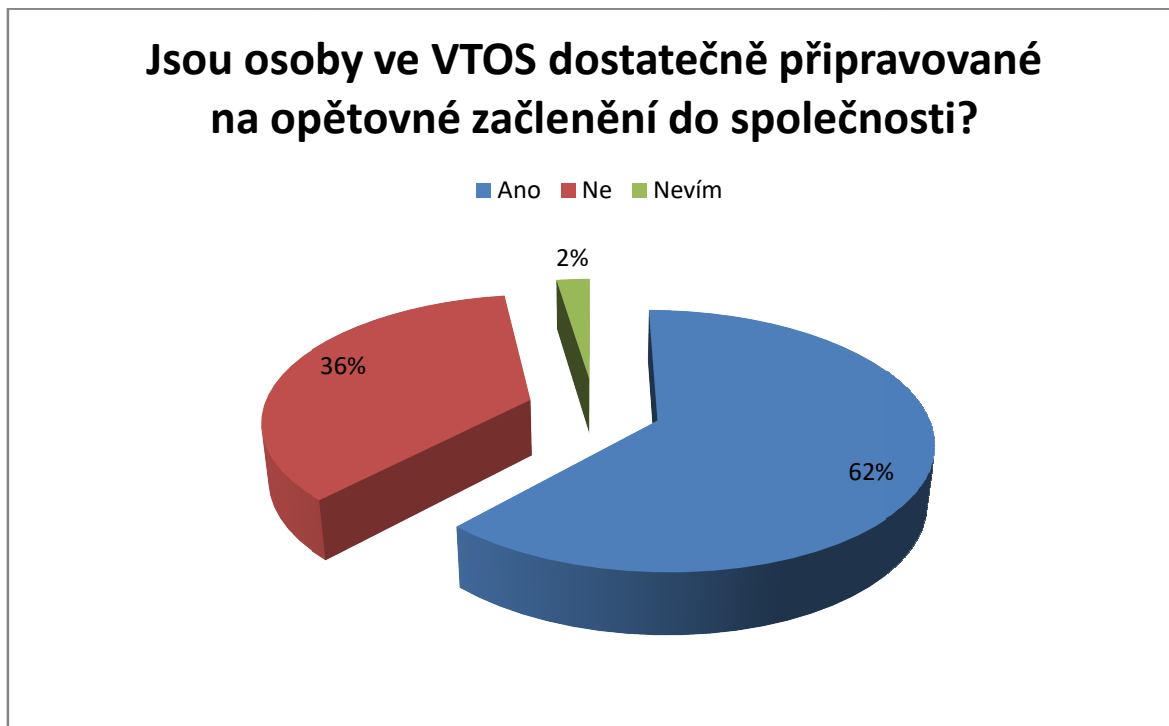
Shrnutí výsledků této otázky:

28 (67%) sociálních pracovníků uvedlo, že výkon trestu odnětí svobody má negativní vliv na opětovnou socializaci osob propuštěných z vězení. Dále **8 (19%)** uvedlo, že výkon trestu odnětí svobody nemá negativní vliv na resocializaci osob propuštěných z vězení. **6 (14%)** sociálních pracovníků si negativním vlivem podmínkami ve VTOS není jisto.

Cílem této otázky bylo zjistit, zda sociální pracovníci vnímají podmínky ve výkonu trestu odnětí svobody jako negativní zkušenost, která má následně negativní vlivy na opětovnou socializaci. Podle grafu 7 můžeme vidět, že **67%** respondentů vnímá podmínky ve VTOS jako negativní vliv pro resocializaci.

Otázka číslo 7

Grafické znázornění:

Graf 8: Příprava na resocializaci

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza č. 1

Shrnutí výsledků této otázky:

26 (62%) sociálních pracovníků považuje přípravu na opětovné začlenění do společnosti po VTOS za dostatečnou. **15 (36%)** sociálních pracovníků si nemyslí, že je příprava na resocializaci po výkonu trestu odnětí svobody dostatečná. **1 (2%)** sociální pracovník si není jistý, zda je tato příprava dostatečná.

Tato otázka zjišťovala, jak sociální pracovníci vnímají přípravu osob ve výkonu trestu odnětí svobody na opětovné začlenění se do společnosti. Podle grafu 8 je možné vidět, že **62%** respondentů tuto přípravu vnímá jako dostačující.

Otázka číslo 8

Grafické znázornění:

Graf 9: Důležitost sociální práce

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza č. 1

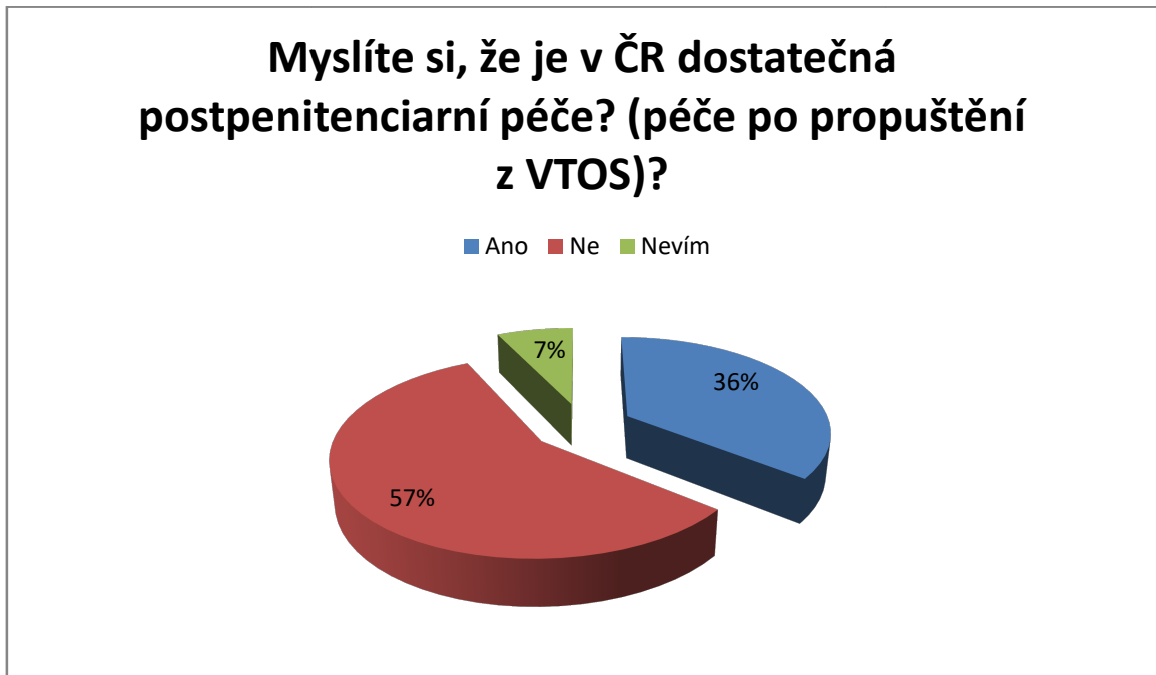
Shrnutí výsledků této otázky:

Pro **41 (98%)** sociálních pracovníků je sociální práce podstatná pro osoby ve výkonu trestu odnětí svobody. **1 (2%)** sociální pracovník si myslí, že sociální práce pro osoby ve VTOS není podstatná. Nikdo **0%** nevedl, že neví, zda je sociální práce podstatná pro osoby ve VTOS.

Cílem této otázky bylo zjistit, zda sociální pracovníci vidí ve své práci, tedy v sociální práci užitek. Zda vnímají, že je sociální práce užitečná pro osoby ve VTOS. Podle grafu 9 je možné vidět, že **98%** respondentů považuje sociální práci jako podstatnou složku pro osoby ve VTOS.

Otázka číslo 9

Grafické znázornění:

Graf 10: Postpenitenciární péče

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza č. 2

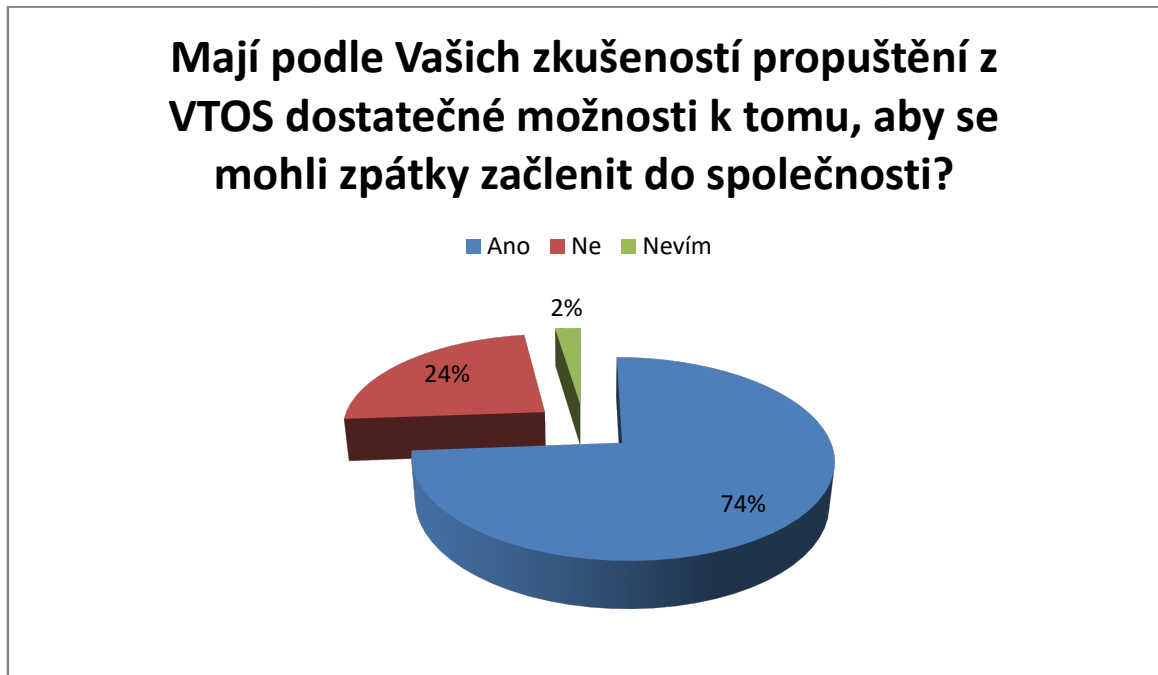
Shrnutí výsledků této otázky:

15 (36%) sociálních pracovníků uvedlo, že je postpenitenciární péče v ČR dostatečná. Více z nich **24 (57%)** uvedlo, že postpenitenciární péče není v ČR dostatečná. **3 (7%)** sociální pracovníci si nejsou jisti tím, zda je péče po propuštění v ČR dostatečná.

Tato otázka měla za cíl zjistit, zda sociální pracovníci vnímají péči po propuštění z VTOS jako dostatečnou. Většina **57%** respondentů odpověděla, že je tato péče v ČR nedostatečná.

Otázka číslo 10

Grafické znázornění:

Graf 11: Dostatečné možnosti k resocializaci

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza č. 1

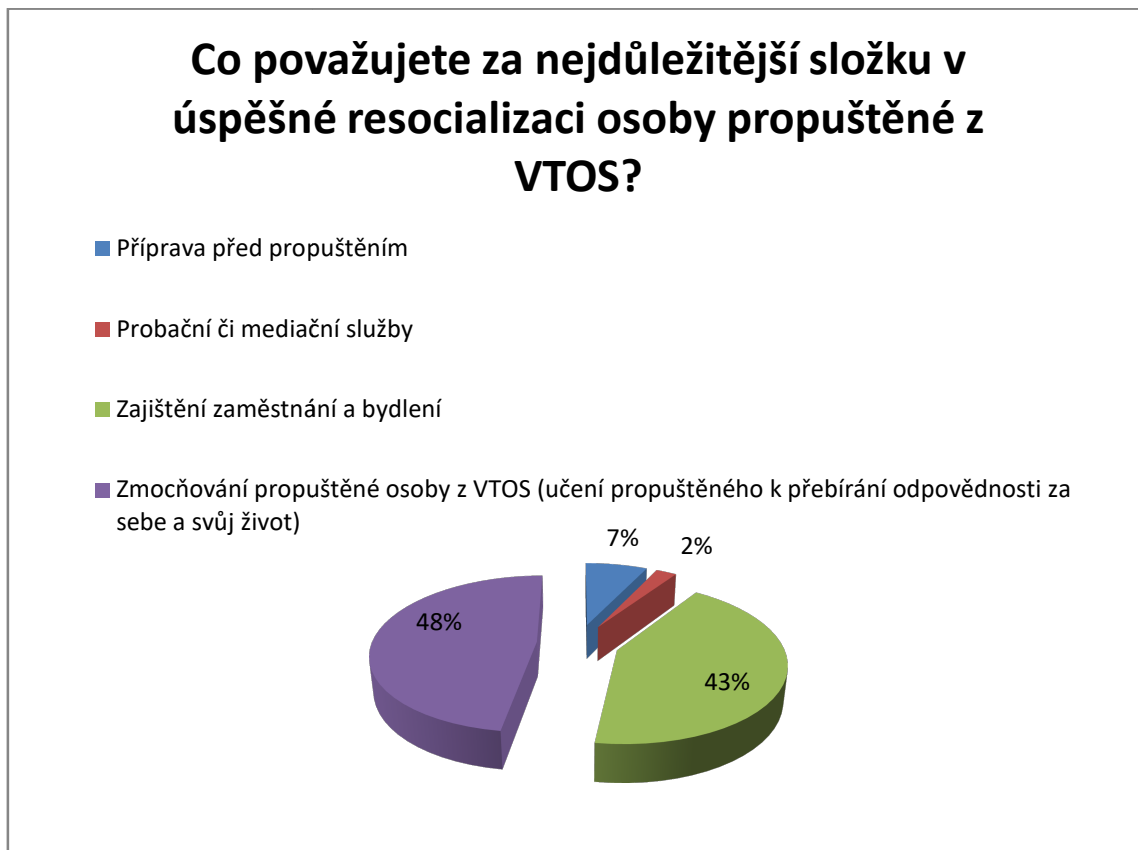
Shrnutí výsledků této otázky:

31 (74%) sociálních pracovníků považuje možnosti k opětovné resocializaci po VTOS za dostatečné. **10 (24%)** sociálních pracovníků možnosti k opětovnému začlenění osob po VTOS považuje za nedostatečné. **1 (2%)** sociální pracovník si není jist, zda jsou možnosti k resocializaci osob propuštěných z VTOS dostačující.

Cílem této otázky bylo zjistit, zda sociální pracovníci si myslí, zda osoby propuštění z VTOS mají dostatečné možnosti k tomu, aby se mohli úspěšně znovu začlenit do společnosti. Podle grafu 11 je možné vidět, že **74%** sociálních pracovníků si myslí, že jsou tyto možnosti dostatečné.

Otázka číslo 11

Grafické znázornění:

Graf 12: Úspěšná resocializace

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená, výběrová

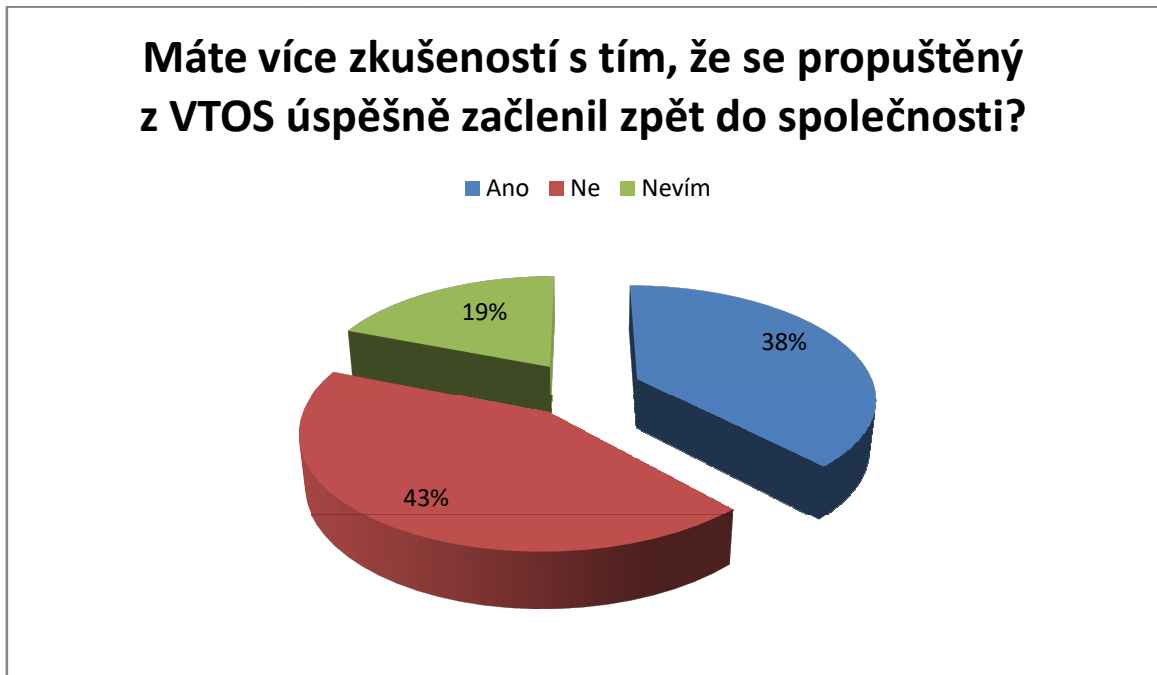
Příslušnost k hypotéze: Informační otázka k hypotéze číslo 1, 2 a 3.

Shrnutí výsledků této otázky:

Přípravu před propuštěním z VTOS považují za nejdůležitější složku k úspěšné resocializaci propuštěných z vězení **3 (7%)** sociálních pracovníci. **1 (2%)** sociální pracovník si myslí, že nejdůležitější složkou jsou probační a mediační služby. **18 (43%)** sociálních pracovníků shledává za nejdůležitější složku v úspěšné resocializaci lidí po VTOS, zajištění jejich zaměstnání a bydlení. Nejvíce sociálních pracovníků **20 (48%)** považuje za nejpodstatnější složku v úspěšné resocializaci propuštěných z VTOS, zmocňování osoby propuštěné z VTOS.

Otázka číslo 12

Grafické znázornění:

Graf 13: Zkušenosti s úspěšným začleněním

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 3, hypotéza 2

Shrnutí výsledků této otázky:

16 (38%) sociálních pracovníků má více zkušeností s úspěšnou resocializací osoby propuštěné z VTOS. **18 (43%)** má tuto zkušenosti spíše negativní a **8 (19%)** si není jisto, zda má spíše negativní, či pozitivní zkušenosti s úspěšným začleněním osoby propuštěné z VTOS.

Cílem této otázky bylo zjistit, zda sociální pracovníci mají více zkušeností s tím, že se propuštěný z VTOS úspěšně začlenil do společnosti, **43%** sociálních pracovníků odpovědělo, že nemá více zkušeností s úspěšnou resocializací osob. Ovšem není to ani polovina z dotazovaných, výsledek se tedy jeví spíše neutrálně.

Otázka číslo 13

Grafické znázornění:

Graf 14: Diskriminace na pracovním trhu

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 3, hypotéza 2

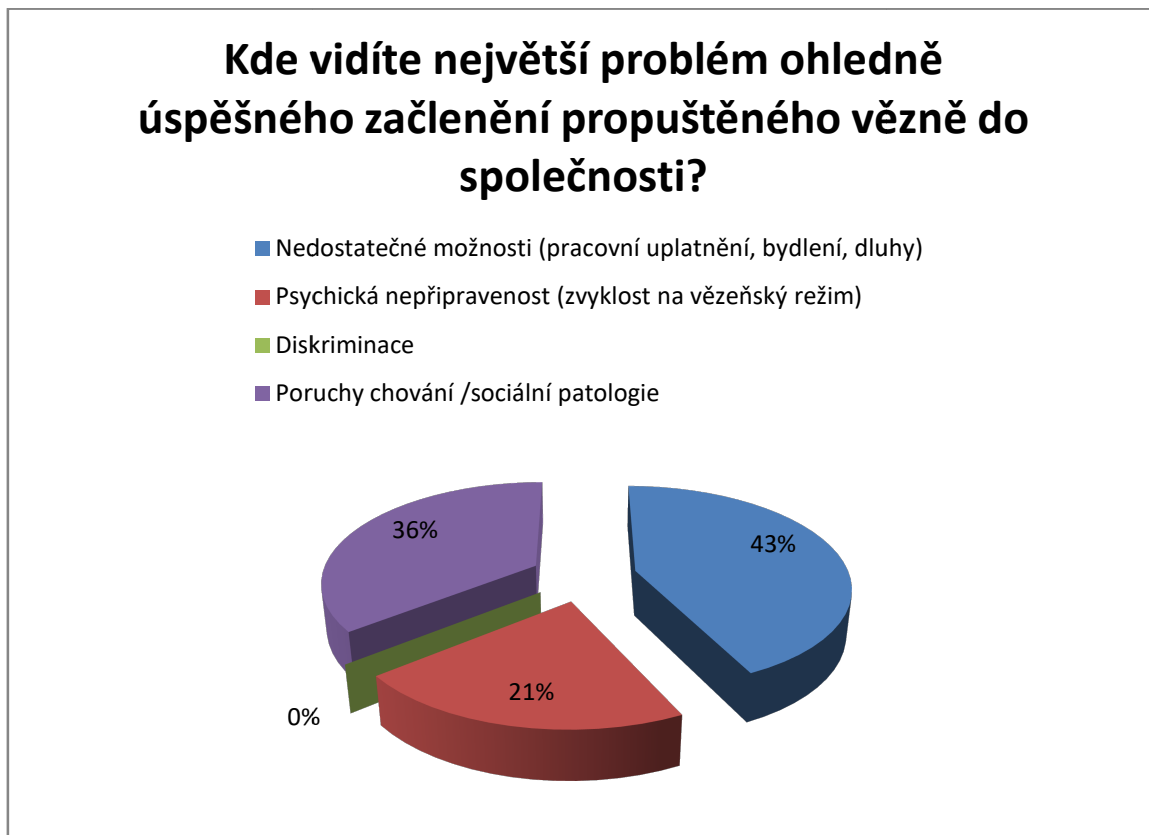
Shrnutí výsledků této otázky:

18 (43%) sociálních pracovníků uvedlo, že má zkušenost s tím, že jsou propuštění vězni diskriminováni na pracovním trhu. Dalších **16 (38%)** sociálních pracovníků uvedlo, že tuto zkušenosti nemá a **8 (19%)** sociálních pracovníků si není jisto, zda zažilo zkušenost s diskriminací propuštěného vězně na trhu práce.

Tato otázka zjišťovala, zda se sociální pracovníci setkali s diskriminací propuštěného vězně, a to na pracovním trhu. **43%** dotazovaných odpovědělo, že se s diskriminací setkalo, ovšem podle grafu 14 můžeme vidět, že výsledky této otázky jsou spíše neutrální. Protože je stále velké procento respondentů, kteří si tímto nejsou jisti, či se s diskriminací nesečkali.

Otázka číslo 14

Grafické znázornění:

Graf 15: Největší problémy v resocializaci

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená, výběrová

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 3, hypotéza 2

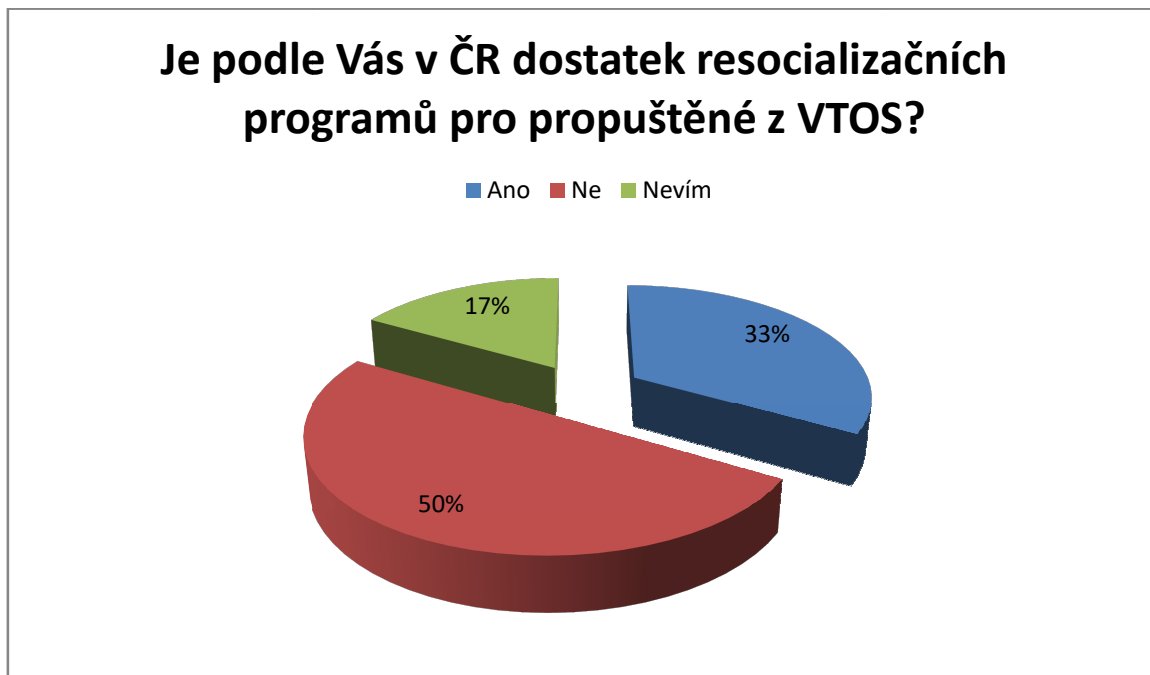
Shrnutí výsledků této otázky:

Nejvíce **18 (43%)** sociálních pracovníků uvedlo, že největším problémem v úspěšném začlenění osoby po VTOS jsou nedostatečné možnosti, jako jsou dluhy, pracovní uplatnění a bydlení. **9 (21%)** sociálních pracovníků vidí největší problém v resocializaci po VTOS psychickou nepřipravenost osob propuštěných z VTOS. Žádný **(0%)** sociální pracovník nevidí největší problém v resocializaci v diskriminaci propuštěného z VTOS. **15 (36%)** sociálních pracovníků vidí největší problém k úspěšné resocializaci poruchy chování/ sociální patologie osob propuštěných z VTOS:

Výsledky této otázky jsou hodně vyrovnané, žádná odpověď nepřesáhla 50%. Nejvíce respondentů **43%** si myslí, že největší problém v úspěšné resocializaci propuštěných z VTOS je nedostatek možností, jako jsou dluhy, zaměstnaní a bydlení. **36%** poté dává největší vinu poruchám chování, nebo sociální patologii.

Otázka číslo 15

Grafické znázornění:

Graf 16: Resocializační programy v ČR

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 2

Shrnutí výsledků této otázky:

14 (33%) sociálních pracovníků si myslí, že je v ČR dostatek resocializačních programů pro propuštěné z VTOS. Více **21 (50%)** sociálních pracovníků nepovažuje počet resocializačních programů pro propuštěné z VTOS za dostatečné. **7 (17%)** sociálních pracovníků si pak není jisto, zda je těchto programů v ČR dostatek.

Tato otázka zjišťovala, zda si sociální pracovníci myslí, že je v ČR dostatek resocializačních programů pro propuštěné z VTOS. **50%** odpovědělo, že těchto programů dostatek není. Pouze **33%** respondentů si myslí, že těchto programů je dostatek.

Otázka číslo 16

Grafické znázornění:

Graf 17: Důležitost sociálního kurátora

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 1

Shrnutí výsledků této otázky:

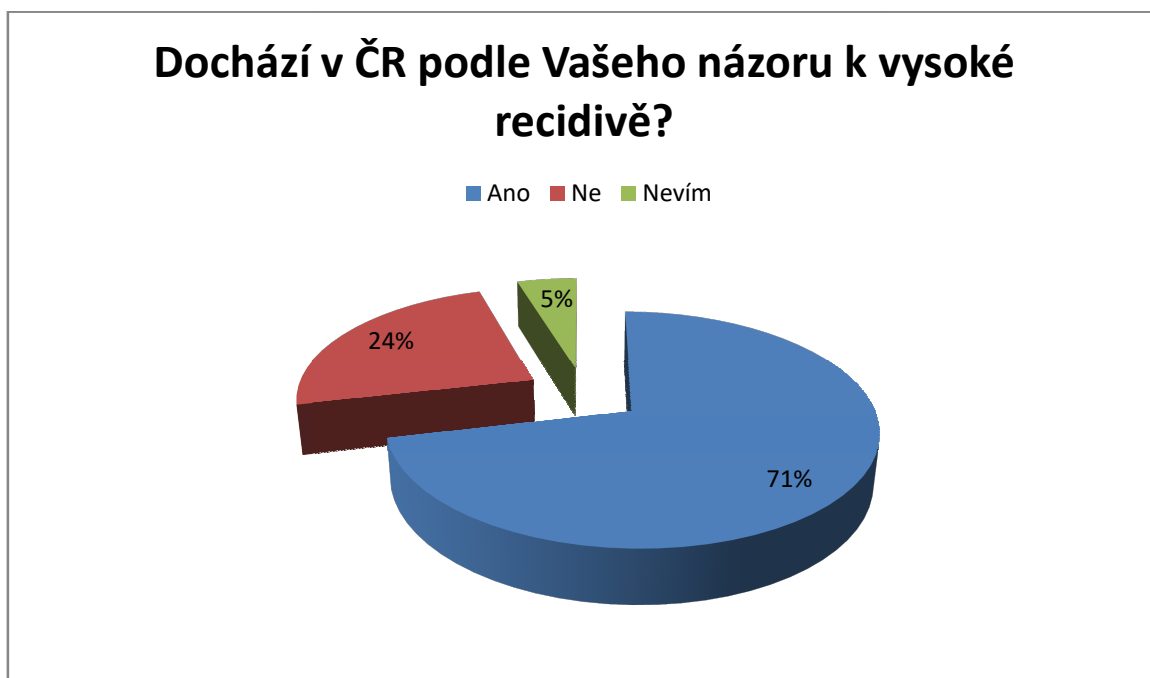
Sociálního kurátora považuje za klíčovou osobu při úspěšném začlenění propuštěného vězně **30 (72%)** sociálních pracovníků. **11 (26%)** si myslí, že sociální kurátor není klíčovou osobou pro úspěšné začlenění osoby propuštěné z VTOS. **1 (2%)** sociální pracovník neví, zda je sociální kurátor klíčovou osobou pro úspěšnou resocializaci po VTOS.

Cílem této otázky bylo prozkoumat, jak sociální pracovníci vnímají sociálního kurátora ohledně problematiky resocializace propuštěných z VTOS. Přesněji, jestli vnímají sociálního kurátora za klíčovou osobu při úspěšné resocializaci propuštěných osob z vězení. **72%** respondentů uvedlo, že sociální kurátor je klíčovou osobou pro úspěšné začlenění propuštěné osoby z VTOS.

..

Otázka číslo 17

Grafické znázornění:

Graf 18: Recidiva v ČR

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 2

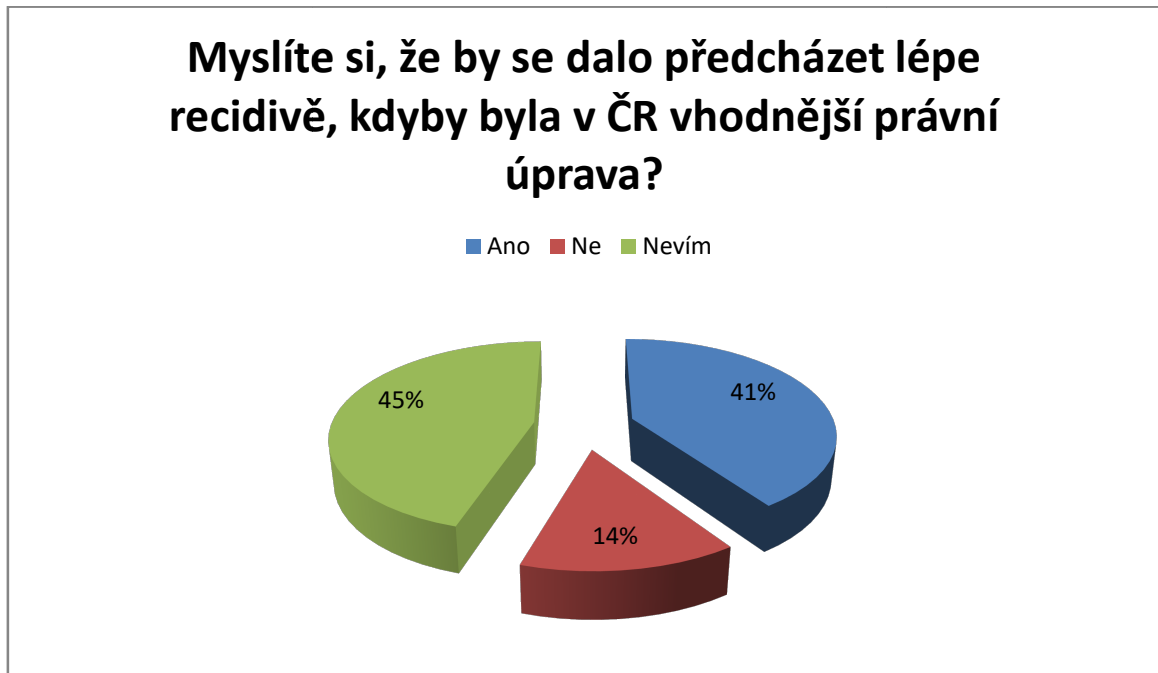
Shrnutí výsledků této otázky:

30 (71%) sociálních pracovníků si myslí, že v České republice dochází k vysoké recidivě. **10 (24%)** sociálních pracovníků si naopak myslí, že v ČR nedochází k vysoké recidivě a **2 (5%)** sociální pracovníci neví, zda dochází v ČR k vysoké recidivě.

Tato otázka zkoumala názor sociálních pracovníků na recidivu v České republice. Většina **71%** respondentů odpovědělo, že je recidiva v ČR vysoká.

Otázka číslo 18

Grafické znázornění:

Graf 19: Vhodnější právní úprava

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 2, hypotéza 3

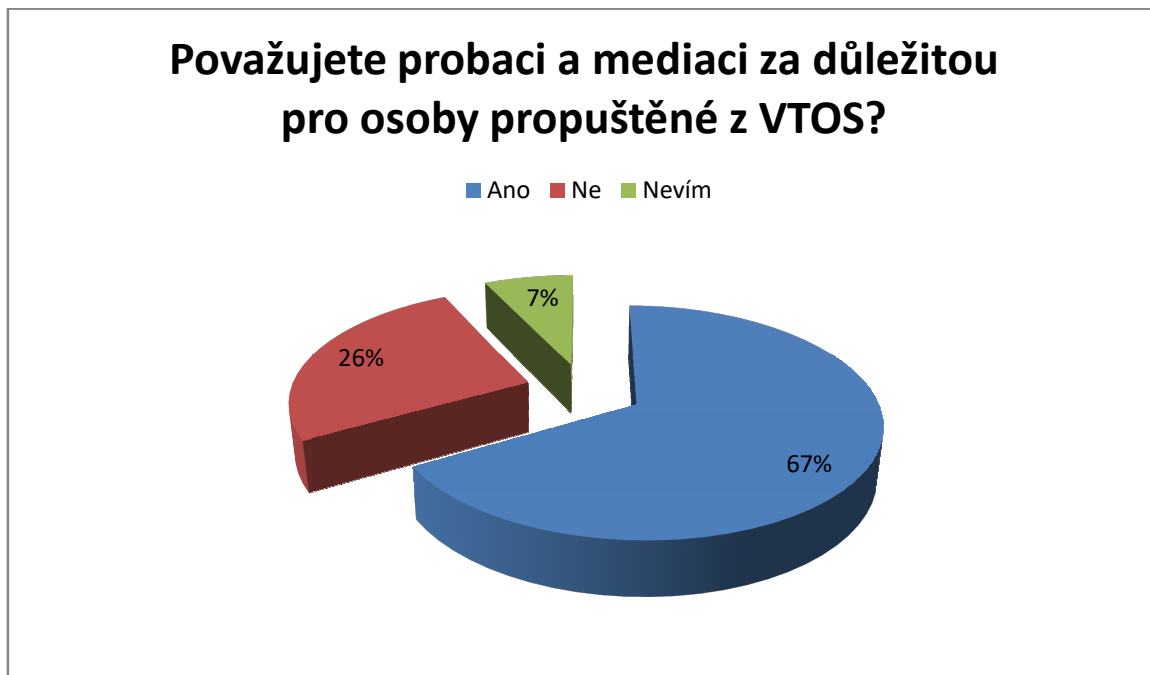
Shrnutí výsledků této otázky:

Podle **17 (41%)** sociálních pracovníků by proti recidivě pomohla vhodnější právní úprava. **6 (14%)** sociálních pracovníků si nemyslí, že by proti recidivě mohla pomoci vhodnější právní úprava v ČR. Nejvíce **19 (45%)** však si není jisto, zda by vhodnější právní úprava v ČR mohla pomoci proti recidivě.

Cílem této otázky bylo prozkoumat, zda sociální pracovníci vidí problém v právní úpravě, co se týče úspěšného začlenění propuštěné osoby z VTOS. Žádná odpověď nedosáhla 50%. **45%** respondentů si není jisto, zda by vhodnější právní úprava mohla pomoci proti recidivě. **41%** sociálních pracovníků si myslí, že vhodnější právní úprava by pomohla k předcházení recidivy.

Otázka číslo 19

Grafické znázornění:

Graf 20: Probace a mediace

Počet odpovědí: Jedna možná odpověď

Typ otázky: Uzavřená

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 1

Shrnutí výsledků této otázky:

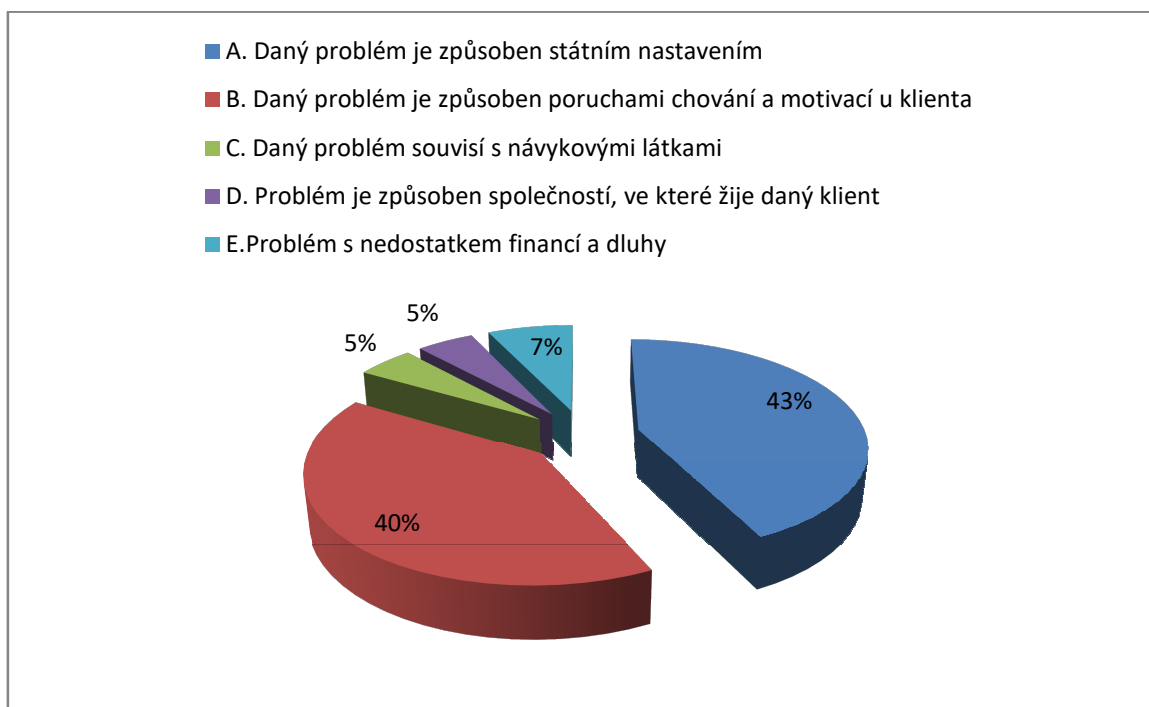
28 (67%) sociálních pracovníků považuje probaci a mediaci za důležitou pro osoby propuštěné z vězení. **11 (26%)** sociálních pracovníků probaci a mediaci nepovažuje za důležitou pro propuštěné osoby z VTOS a **3 (7%)** sociálních pracovníků si není jisto, zda je probace a mediace důležitá pro osoby propuštěné z VTOS.

Otázka číslo 19 zkoumala, zda sociální pracovníci vidí důležitost v probačních a mediačních službách, a to ohledně při pomoci propuštěným osobám z VTOS.

Nejvíce **67%** respondentů vnímá probaci a mediaci jako důležitou pro osoby propuštěné z VTOS.

Otázka číslo 20

Grafické znázornění:

Graf 21: Největší pracovní problém

Znění otázky: Co považujete za největší problém při své práci s Vaší cílovou skupinou?

Počet odpovědí: Jedna volná odpověď

Typ otázky: Otevřená, textová

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 2, hypotéza 3

Shrnutí výsledků této otázky:

Nejvíce respondentů **18 (43%)** považuje za největší problém při své práci s klienty státní nastavení jako je jejich přetížení klienty, omezenost určitých kompetencí, které by mohly usnadnit práci. **17 (40%)** respondentů uvádí, že za největší problém při své práci považují nemotivovanost klienta, jeho nespolupráci a poruchy chování. **3 (7%)** sociálních pracovníků pak vidí jako největší problém dluhy a finanční gramotnost svých klientů. **2 (5%)** respondentů uvedlo jako největší problém návykové látky u klientů. **2 (5%)** sociální pracovníci uvedli, že největším problémem je společnost, ve které se klient nachází.

U této otázky jsou stanoveny skupiny, které slouží k vyhodnocení této otázky. Skupiny byly stanoveny podle nejvíce opakujících se problémů a jsou stanoveny tím, co způsobuje daný problém.

- A. Daný problém je způsoben státním nastavením.
- Přetíženost sociálních pracovníků z důvodů množství klientů, málo pracovní síly, zadávání i jiných úkolů než je sociální práce, legislativní omezení pracovníků, administrativní zátěž, nevhodné podmínky ve VTOS.
- B. Daný problém je způsoben poruchami chování a motivací u klienta
- Poruchy chování, nedostatečná motivace u klienta, problém s komunikací, klient čeká, že sociální pracovník vše udělá za něj, klient chce pomoc ihned a zázračně.
- C. Daný problém souvisí s návykovými látkami
- D. Problém je způsoben společností, ve které žije daný klient
- Rodinné zázemí, výchova, návaznost institucí, diskriminace.
- E. Problém s nedostatkem financí a dluhy

Tabulka odpovědí všech respondentů:

V následující tabulce se nachází všechny odpovědi respondentů, a to bez transkripce, aby byla zachována, co největší autentičnost. Respondenti jsou označeni podle pořadí v tabulce.

Legenda k tabulce:

	A.
	B.
	C.
	D.
	E.

Tabulka 2: Odpovědi respondentů na otázku č. 20

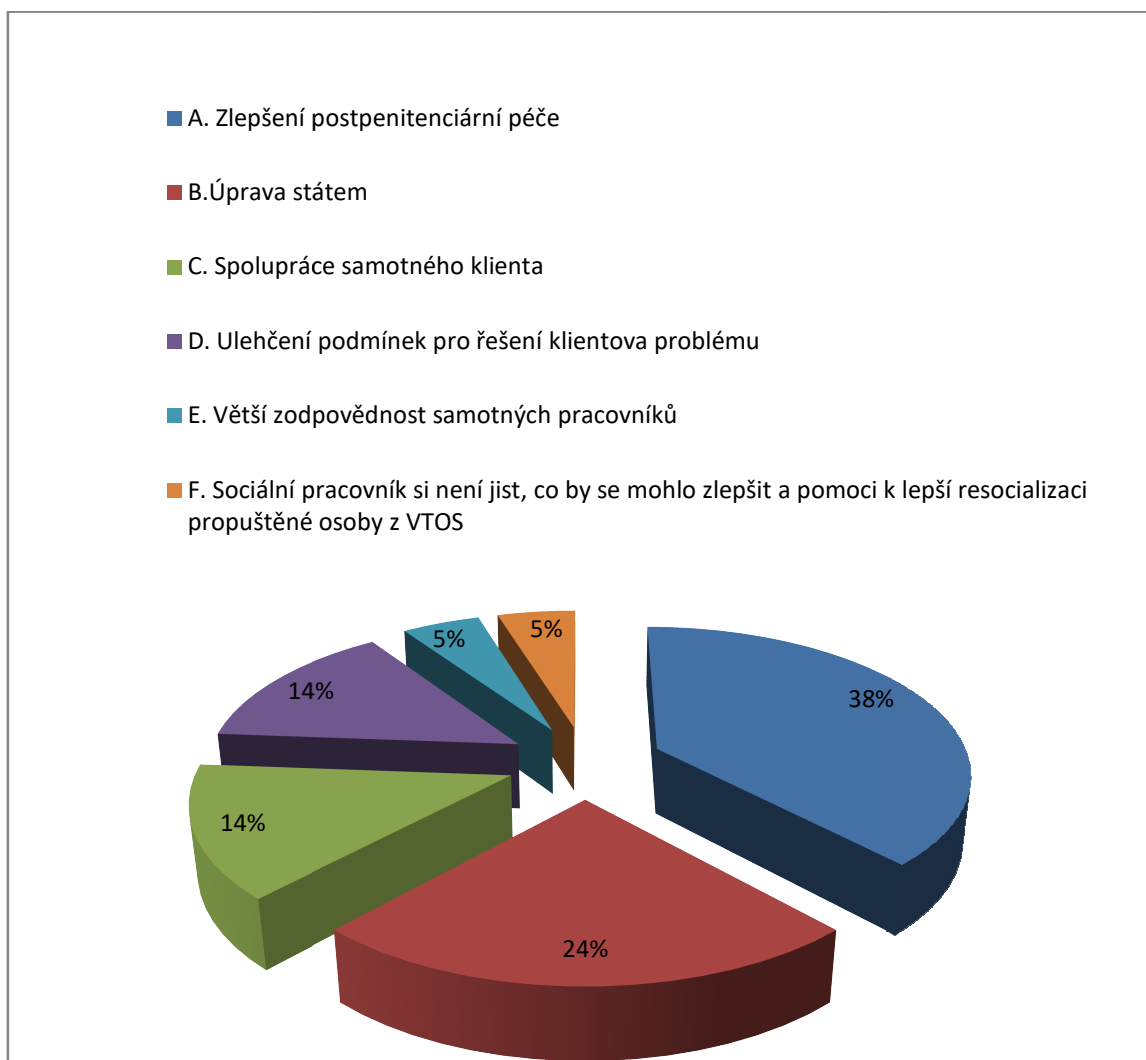
R01	Právní systém	R22	velké množství odsouzených na jednoho sociálního pracovníka, nedostatek času věnovat se každému důkladně
R02	Jsem limitován pravidly	R23	vzhledem k pracovní vytíženosti je větší problém zaměřit se na každého odsouzeného individuálně
R03	poruchy chování a osobnosti	R24	práce s mladistvými, administrativa, drogy ve věznici
R04	Dluhovou problematiku.	R25	Velký počet klientů, nemožnost

			individuálního intenzivního působení
R05	Malou snahu odsouzených	R26	Nepřipuštění si vlastní chyby, nedostatečné sociální zázemí, opakují chování svých rodičů
R06	nedostatečné vzdělávání odborných zaměstnanců ve vězeňství, nezájem státu o zaměstnance, pracující ve vězeňství	R27	Málokdo ví, co má správně obnášet SOCIÁLNÍ PRÁCE - tzv. "jiné úkoly" přibývají na úkor samotné náplně sociálního pracovníka
R07	motivaci odsouzených k přebrání odpovědnosti za sebe a své činy	R28	očekávání toho, že sociální pracovník udělá všechno za klienta
R08	rychlý návyk na vězeňský režim, arogance, neochota řešit svou situaci nebo lépe aby jeho špatnou situaci vyřešil někdo jiný za něj, nízká rozumová úroveň, minimální finanční gramotnost, vysoká míra recidivy - ale to souvisí se zvykem na vězeňské prostředí, malé tresty za užití návykových látek ve vězení, pobyt není odstrašující naopak dostávají první poslední, neustále se dbá na práva odsouzených, přitom by měla být maximálně omezena - výkon trestu není řádným trestem	R29	návykové látky u kl
R09	chybějící spolupráce rodin či institucí	R30	system v čr
R10	Nedostatečná postpenitenciární péče, nedostatek nástroje pomoci pro tyto klienty	R31	Klienti chtějí zábraky, ihned.
R11	motivace jedince	R32	Spousta administrativní zátěže
R12	nezájem, zodpovědnost	R33	Velký počet odsouzených na jednoho sociálního pracovníka.

R13	Snaha pomoci, řešit problémy ods. a ze strany ods. nezájem, není motivován	R34	dluhy
R14	Velký počet odsouzených na jednoho sociálního pracovníka, což zapříčiňuje málo času , který je potřebný pro individuální práci s odsouzenými.	R35	Odsouzení často zneužívají práci soc. pracovníka a žádají služby, které by mohla řešit rodina, příp. kurátor.
R15	sociální zázemí ze kterého přišli, špatná výchova, špatný životní styl	R36	Nechtější spolupracovat, jsou předlužení a nabízená podpora je pro ně malá a nemotivující.
R16	Někteří jinak žít neumí a ani nechtějí.	R37	Nedostatek času na práci s odsouzenými vzhledem k jejich počtu na jednoho sociálního pracovníka.
R17	neochota cokoliiv na sobě měnit, zvýšená míra sebevědomí, snížená sebekritičnost, neochota řešit závislosti, neochota legálně pracovat a dodržovat pravidla	R38	lhaní, spousta lidí lže jen, aby s vámi nepřišli do střetu
R18	nedostatečné kompetence při zajišťování bydlení, zaměstnání pro osoby z VTOS	R39	Nedostatečné kompetence a pravomoci VS ČR
R19	nedostatek času se věnovat jednomu klientovi, je jich hrozně moc na jednoho pracovníka	R40	komunikace
R20	neochotu spolupracovat	R41	nespolupráci, chtít všechno hned a zázračně
R21	Navázání důvěry, neboť klient je často nedůvěřivý či zklamaný ze systémového nastavení při dalším fungování	R42	málo propojenosti mezi složkami

Otázka číslo 21

Grafické znázornění:

Graf 22: Návrhy na zlepšení resocializace

Znění otázky: Jak by se podle Vás dala zlepšit situace ohledně úspěšného začlenění propuštěných z VTOS?

Počet odpovědí: Jedna volná odpověď

Typ otázky: Otevřená, textová

Příslušnost k hypotéze: Hypotéza 2

Shrnutí výsledků této otázky:

Nejvíce sociálních pracovníků si **16 (38%)** si myslí, že by v ČR pomohlo zlepšení postpenitenciární péče k tomu, aby docházelo k úspěšnější resocializaci osob propuštěných z VTOS. Dále **10 (24%)** respondentů považuje za zásadní změny provedené státem, tak aby mohlo docházet k úspěšné resocializaci propuštěných z VTOS. **6 (14%)** respondentů považuje za důležité zlepšit spolupráci osoby propuštěné z VTOS. Dále **6 (14%)**

respondentů si myslí, že ulehčení podmínek pro řešení klienta by mu mohlo výrazně pomoci k úspěšné resocializaci. **2 (5%)** respondentů si myslí, že k lepší resocializaci osob propuštěných z VTOS pomůže zlepšení přístupu samotných pracovníků. **2 (5%)** sociálních pracovníků si není jisto tím, co by mohlo pomoci zlepšit resocializaci.

Za účelem vyhodnocení této otázky byly stanoveny určité skupiny, a to podle toho, jak respondenti odpovídali. Tyto skupiny jsou stanoveny podle toho, kde by respondenti chtěli nejvíce zlepšit situaci a myslí si, že zlepšení této situace se zlepší i problematika resocializace propuštěných osob.

A. Zlepšení postpenitenciární péče

- Tréninkové programy, posílení pozic pro propuštěné osoby z VTOS na trhu práce, více rekvalifikačních programů.

B. Úprava státem

- Státní, legislativní úprava, možnosti pro zaměstnance, právní nařízení pro povinnost se účastnit určitých programů, posílení pravomocí sociálních pracovníků.

C. Spolupráce samotného klienta

- Motivace spolupracovat, více se snažit se začlenit zpět do společnosti.

D. Ulehčení podmínek pro řešení klientova problému

- Oddlužení, zajištění bydlení, zapojení rodiny.

E. Větší zodpovědnost samotných pracovníků

F. Sociální pracovník si není jist, co by se mohlo zlepšit a pomoci k lepší resocializaci propuštěné osoby z VTOS

Tabulka odpovědí všech respondentů:

V následující tabulce se nachází všechny odpovědi respondentů, a to bez transkripce, aby byla zachována, co největší autentičnost. Respondenti jsou označeni podle pořadí v tabulce.

Legenda k tabulce:

	A.
	B.
	C.
	D.
	E.

F.

Tabulka 3: Odpovědi respondentů na otázku č. 21

R01	Lepší právní úprava	R22	Podpora zaměstnání, větší možnost nabídek,
R02	Lepší možnosti rekvalifikace a sehnání zázemí	R23	Možnost lehčího oddlužení
R03	//	R24	Zapojením všech zainteresovaných.
R04	záleží to na osobě musí sám	R25	pomoc s řešením dluhů, bydlení, práce,
R05	Důležité je zajištěné bydlení, popř. i zaměstnání po VTOS, podpora rodiny	R26	Důslednost.
R06	individuální plány již ve věznicích, které budou přebírat organizace po propuštění a nadále klienta provázet	R27	více domů na půl cesty, doléčovacích center
R07	Musí chtít sami - mít motivaci a podporu rodiny.	R28	zvýšení zaměstnanosti a tím splácení pohledávek, možnost zapojení většího počtu ods. do spec. výchovným programů
R08	vést ods. více k samostatnosti, zpřísnit přístup celého systému k odsouzeným aby jim ve výkonu trestu nebylo tak dobře, omezit jejich práva ve VT na minimum, všem propuštěným určit patrona, který by je vedl a pomáhal jim po propuštění, zpřísnit tresty a celkově režim ve VT, zavést povinnost pracovat ve VT - vykonávat jakoukoliv činnost, kterou mu určí věznice, nemožnost odmítnout práci, zpřísnit tresty za užití NL ve VT, zavést do povinné školní	R29	Nelze jednoznačně odpovědět, neboť u každého odsouzeného se jedná o souhrn opatření a pomoci během VTOS a jeho vůli a ochotě změnit svůj dosavadní život. Tedy i když zaměstnanci věznice mají snahu pomoci odsouzenému se začleněním a on sám není motivován ke změně, pravděpodobnost jeho začlenění je velmi malá.

	docházky finanční gramotnost		
R09	samotná motivace	R30	více projektů ohledně zajištění zaměstnání a bydlení
R10	Napr. treninkove bydleni a zamestnani	R31	Lepší příprava a možnosti k tomu, aby si každý z nich uvědomil, že je to jejich život. Mají za něj zodpovědnost.
R11	Zvýšení kompetencí sociálního kurátora (například při dávkách hmotné nouze - mimořádné okamžité pomoci).	R32	treninkové programy,rekvalifikace, vyřešení dluhů
R12	Větší možnost ubytování a nabídka práce.	R33	právní úprava-více alternativních trestů, více pravomocí soc. kurátorům, uytování pro propuštěné
R13	Myslím si, že záleží na každém jednotlivci, jaké nabízené možnosti bude chtít využít, jsou to dospělí lidé a nelze jim nic nařizovat. Bohužel vzniklé dluhu mají většinou problém splácet. Oproti minulosti jsou dnes lepší podmínky pro získání zaměstnání.	R34	nevím
R14	Komplexnější propojení systému.	R35	větší snahou propuštěných
R15	Častý problém u osob ve VTOS je chybějící nebo nefunkční zázemí. Proto by měla především probíhat primární prevence a včasné zakročit při problémech v rodinách.	R36	Během VTOS předat odsouzeného k jednomu kurátorovi, který by sloužil pro prvopočátek jako doprovod, než dojde k reálnému usazení ve společnosti dle schopností jednotlivce.
R16	povinné tréninkové programy	R37	většina má dluhy a nemají kde bydlet, tedy zajistit tyto potřeby
R17	viz předchozí, posílení kompetencí	R38	Více okamžité pomoci po

	VS ČR		propuštění.
R18	zodpovědnost směřovat cíleně na samotné klienty	R39	velké množství možností vytváří prostor pro "kličkování" v systému, jasně nastavená pravidla a povinnosti by mohla pomoci úspěšné začlenění zlepšit
R19	tréninkové programy	R40	Chybí zákonná návaznost po VT s jasně danými pravidly k začlenění do společnosti. Neziskovky často pomoc "jen na papíru
R20	Lepší spolupráci složek pomoci	R41	posílit pracovní sílu
R21	Lepší pracovní možnosti, rekvalifikace	R42	více resocializačních programů

8.2 Vyhodnocení výzkumu

V této podkapitole je vyhodnoceno dotazníkové šetření, které probíhalo od 15. 4. 2020 do 09. 5. 2020. Tento dotazník byl zpracováván a vyplňován elektronicky. Byl zaslán 137 respondentům na jejich e-mailové adresy. Tito respondenti byli vybráni podle specifických požadavků. Respondent musel mít vzdělání sociálního pracovníka a musel pracovat s osobami ve VTOS, s propuštěnými z VTOS a nebo s oběma uvedenými skupinami.

Tohoto šetření se celkem účastnilo 42 sociálních pracovníků, kteří se nacházejí v České republice.

Cílem tohoto šetření bylo zjistit, jak respondenti vnímají postpenitenciární péče, výkon trestu odnětí svobody, resocializační programy a celkovou míru recidivy v České republice. K tomuto cíli byla použita hlavní výzkumná otázka: „**Jak sociální pracovníci pracující s vězni, nebo propuštěnými z VTOS vnímají možnosti resocializace těchto osob?**“.

Podle celkových odpovědí sociálních pracovníků, je možné vidět, že sociální pracovníci tuto problematiku vnímají jako něco, na čem se dá hodně co zlepšovat. Respondenti si myslí, že je pořád, co zlepšovat, především podle odpovědí na otázku č. 20. Kde respondenti popisovali své problémy při své práci s touto cílovou skupinou. Podle otázky č. 21 je také možné vidět, že respondenti mají návrhy na zlepšení situace v resocializaci propuštěných vězňů.

8.2.1 Vyhodnocení dílčích otázek

DVO1: „Vnímají sociální pracovníci spojitost mezi poruchami chování a kriminálním jednáním?“

Podle výsledků otázky č. 2 sociální pracovníci (74%) vnímají nejdůležitější primární prevenci při sociální patologii. Podle výsledků otázky č. 3, 78% sociálních pracovníků vnímá poruchy chování jako podstatné pro vznik kriminálního chování. Výsledky 4. Otázky poukazují na to, že sociální pracovníci si myslí, že se dá kriminalitě předcházet, odpovědělo tak 95%. Což souvisí i s primární prevencí u sociální patologie. Podle výsledků dotazníkového šetření se dá předpokládat, že sociální pracovníci vidí spojitosti mezi poruchami chování a kriminálním jednáním.

DVO2: „Považují sociální pracovníci preventivní programy proti sociální patologii v ČR za dostatečné?“

Podle otázka z dotazníku č. 5, lze vidět, že 69% respondentů považuje preventivní programy proti sociální patologii v ČR za nedostatečné.

DVO3: „Jak sociální pracovníci vnímají vlivy výkonu trestu odnětí svobody na pozdější resocializaci propuštěné osoby z VTOS?“

Podle dotazníkového šetření můžeme vidět, že 67% sociálních pracovníků vidí negativní vliv z výkonu trestu odnětí svobody na pozdější resocializaci. Toto se dozvíme z otázky č. 6. Ve výsledcích u otázky č. 7 můžeme vidět, že 62% sociálních pracovníků považuje přípravu na opětovné začlenění ve výkonu trestu odnětí svobody za dostatečnou. Což úzce souvisí i s negativním vlivem VTOS na pozdější resocializaci. Zároveň 98% respondentů považuje sociální práci s osobami ve výkonu trestu odnětí svobody za podstatnou. Zde můžeme vidět, že podle respondentů sociální práce s vězni má pozitivní význam. Celkově lze tedy říci, že sociální pracovníci vnímají vlivy a podmínky ve výkonu trestu odnětí svobody za nedostačující a negativní pro pozdější resocializaci, ovšem je zde vidět i to, že sociální pracovníci vnímají přípravu před propuštěním vězně za dostatečnou.

DVO4: „Jak vnímají sociální pracovníci postpenitenciární péči v ČR?“

Výsledky otázky č. 9 ukazují, že sociální pracovníci v 57% odpovídají, že postpenitenciární péče v ČR není dostatečná.

DVO5: „Myslí si sociální pracovníci, že propuštěné osoby z VTOS mají dostatečné podmínky a možnosti k tomu se úspěšně začlenit zpět do společnosti?“

Touto otázkou se v dotazníkovém šetření zabývaly 2 otázky. Podle výsledků otázky č. 10 lze vidět, že 74% sociálních pracovníků vnímá, že propuštěné osoby z VTOS mají dostatek možností k tomu, aby se mohly úspěšně začlenit zpět do společnosti. S tímto se

pojí i výsledky otázky č. 11, která se ptala na to, co sociální pracovníci považují za nejdůležitější složku pro úspěšnou resocializaci. **48%** respondentů považuje za nejdůležitější učit propuštěného vězně jeho vlastní odpovědnosti za jeho život. Dalších **43%** respondentů považuje za nejdůležitější zajistit propuštěnému bydlení a zaměstnání. Nejvíce respondentů si myslí, že když si propuštěný vězeň uvědomuje odpovědnost za svůj život a je tedy ochoten s tím pracovat, tak je dost možné, že se úspěšně začlení. Dále je důležité i zajištění bydlení a zaměstnání pro úspěšnou resocializaci těchto osob.

Celkově lze tedy říci, že sociální pracovníci si myslí, že propuštěné osoby z VTOS mají dostatek možností k tomu se úspěšně začlenit zpět do společnosti.

DVO6: „Mají sociální pracovníci spíše negativní, nebo pozitivní zkušenosti s resocializací propuštěné osoby z VTOS?“

Podle výsledků otázky č. 12 je možné vidět, že sociální pracovníci mají celkem vyrovnané zkušenosti s úspěšnou resocializací propuštěných vězňů. Ovšem i přes to lze vidět, že **43%** má spíše více negativní zkušenost a **38%** má spíše více pozitivní zkušenost s úspěšným začleněním propuštěné osoby z VTOS.

Podle výsledků otázky č. 13 vidíme, že **43%** respondentů má zkušenost s diskriminací propuštěných vězňů na pracovním trhu. Zatím co **38%** respondentů tuto zkušenost nemá. Ve výsledcích otázky č. 14 můžeme vidět, že sociální pracovníci (**43%**) nejvíce vidí problém v resocializaci zajištění práce, bydlení, případně dluhy. **36%** respondentů zase největší problém v úspěšné resocializaci vidí poruchy chování.

Výsledky v této otázce jsou spíše neutrální, i přes to, že větší procento respondentů má spíše negativní zkušenosti s úspěšným začleněním propuštěné osoby z VTOS. Výsledky považují za neutrální, protože jsou si velmi procentuálně blízké zkušenosti s tím, zda mají pracovníci spíše negativní, nebo pozitivní zkušenosti.

DVO7: „Je podle sociálních pracovníků problematika resocializace propuštěných osob z VTOS v ČR dostatečně podchycena?“

Podle výsledků z otázky č. 15, kde **50%** sociálních pracovníků odpovědělo, že je v ČR nedostatek resocializačních programů, je možné vidět, že sociální pracovníci tyto programy považují spíše za nedostatkové. Otázka č. 16 se ptala na důležitost sociálního kurátora pro úspěšnou resocializaci propuštěných osob z VTOS. Což poukazovalo na to, zda sociální pracovníci považují práci sociálních kurátorů za podstatnou, **72%** respondentů odpovědělo, že sociální kurátor je klíčovou osobou pro úspěšné začlenění propuštěných osob z VTOS. Otázka č. 17 poukazuje na to, že **71%** respondentů vidí míru recidivy z ČR za vysokou.

Podle výsledků otázky č. 18 je možné vidět, že **45%** respondentů si není jisto tím, zda by proti recidivě pomohla právní úprava, **41%** respondentů považuje právní úpravu za něco, co by pomohlo proti recidivě v ČR. Výsledky otázky č. 19 nám ukazují, že sociální pracovníci považují probaci a mediaci za podstatnou (**67%**) pro osoby propuštěné z VTOS.

Otázka č. 21 byla specifická v tom, že respondenti mohli psát volnou odpověď. Po celkovém vyhodnocení je možné vidět, že respondenti **38%** vidí, že je potřeba zlepšit postpenitenciární péči v ČR. A z **24 %** respondentů si myslí, že by pomohla úprava státem v péči a pomoci osobám propuštěných z VTOS.

DVO8: „Kde vidí sociální pracovníci největší problém při práci se svou cílovou skupinou?“

Této dílčí otázce se věnovala otázka č. 20, kde respondenti psali své problémy při své práci se svou cílovou skupinou. Výsledky ukazují, že **43%** respondentů považuje za největší problémy to, co vymezuje stát, nebo může tyto problémy stát ovlivnit. Tím se myslí, pracovní přetíženost, zatěžující administrativa, omezené kompetence a další popsané věci v kapitolách výše. Zatím co **40%** respondentů vnímá jako největší problém práci se samotnými klienty, tím se myslí, nízká motivace klientů, poruchy chování u klientů, nedostatečná komunikace a další.

8.2.2 Vyhodnocení hypotéz

První stanovená hypotéza: Sociální pracovníci pracující s osobami ve VTOS, nebo propuštěnými z VTOS vnímají problematiku resocializace propuštěných osob z VTOS jako dobře podchycenou problematiku v ČR.

Tato hypotéza se potvrzuje, a to na základě dílčích otázek č. 3, 5 a č. 7.

Shrnutí výsledků

98% považuje sociální práci za důležitou pro osoby ve VTOS – potvrzení zvládnuté problematiky, z toho důvodu, že sociální práce je důležitá pro zvládnutí této problematiky.

74% respondentů vnímá, že propuštěné osoby z VTOS mají dostatek možností k úspěšnému začlenění se zpět do společnosti – potvrzení dobře zvládnuté této problematiky

72% respondentů vnímá sociálního kurátora za klíčovou osobu pro úspěšné začlenění osob propuštěných z VTOS – potvrzení dobře zvládnuté problematiky, protože sociální kurátoři pomáhají podle sociálních pracovníků ke zvládnutí této problematiky

67% respondentů považuje probaci a mediaci za podstatnou pro osoby propuštěné z VTOS – potvrzení zvládnuté problematiky, protože probace a mediace dle sociálních pracovníků řeší tuto problematiku správně.

62% respondentů považuje přípravu na propuštění ve VTOS za dostatečnou.

Druhá stanovená hypotéza: Sociální pracovníci pracující s osobami ve VTOS, či propuštěnými z VTOS vnímají problematiku resocializace propuštěných z VTOS jako něco, co není v ČR zvládnuté a mělo by se na tom lépe pracovat.

Tato hypotéza se potvrzuje na základě dílčích otázek č. 3, 4, 7.

Podle **69%** respondentů nejsou v ČR dostatečné preventivní programy proti kriminalitě. Což ukazuje na nedostatečnost této problematiky.

Podle **57%** respondentů je postpenitencární péče nedostatečná, opět ukázka toho, že to podle sociálních pracovníků nefunguje dobře.

71% poukazuje na to, že je v ČR vysoká míra recidivy. Tyto výsledky ukazují, že je tato problematika nedostatečně ošetřena.

Třetí stanovená hypotéza: Sociální pracovníci pracující s osobami ve VTOS, nebo propuštěnými z VTOS vnímají problematiku resocializace propuštěných z VTOS jako něco, co se dá ještě zlepšit, ale v ČR je to dobře podchycené.

Tato hypotéza se potvrzuje na základě dílčích otázek č. 6.

43% respondentů má více negativních zkušeností s resocializací propuštěných vězňů a **38%** respondentů má spíše pozitivní zkušenosti.

43% respondentů má zkušenosti s diskriminací propuštěného vězně na trhu práce a **38%** respondentů tuto zkušenosti nemá.

Všechny tyto výsledky ukazují na to, že jsou zde názory toho, že problematika resocializace propuštěných vězňů je něco, co je v ČR podchycené, ale stále se na tom dá ještě pracovat.

8.3 Shrnutí šetření

Cílem tohoto šetření bylo odpovědět na hlavní výzkumnou otázku „Jak sociální pracovníci pracující s vězni, nebo propuštěnými z VTOS vnímají možnosti resocializace těchto osob?“

Podle výsledků je možné vidět, že tito sociální pracovníci vnímají možnosti resocializace celkem různorodě. Všechny hypotézy byly potvrzeny, ve společnosti je tedy mezi sociálními pracovníky pracující s vězni nebo propuštěnými z VTOS nejednotný názor.

Pokud se podíváme na výsledky v dotazníku, tak nejvíce sociálních pracovníků vnímá za nejdůležitější primární péči proti sociální patologii. Nejvíce respondentů odpovědělo, že vidí poruchy chování jako významné pro vznik kriminálního jednání. Nejvíce sociálních pracovníků si myslí, že se dá kriminalitě předcházet. Dále také nejvíce respondentů odpovědělo, že jsou v ČR nedostatečné preventivní programy proti kriminalitě. Nejvíce sociálních pracovníků si myslí, že jsou podmínky ve VTOS negativní pro následnou resocializaci propuštěné osoby. Dále většina odpověděla, že příprava na propuštění ve VTOS je dostatečná. Nejvíce respondentů si myslí, že propuštěné osoby z VTOS mají dostatek možností k tomu, aby se mohly úspěšně začlenit zpět do společnosti. Za nejdůležitější složku pomoci k úspěšné resocializaci osob propuštěných z VTOS nejvíce sociálních pracovníků považuje zmocňování dané osoby. Co, se týče negativní zkušenosti, tak více sociálních pracovníků má více negativních zkušeností s resocializací propuštěných osob z VTOS. Více respondentů zažilo diskriminaci propuštěného vězně na pracovním trhu. Nejvíce respondentů považuje za největší překážku v resocializaci možnosti vězně, tedy dluhy, bydlení, příjem. Podle většiny respondentů je v ČR nedostatek resocializačních programů. Nejvíce sociálních pracovníků považuje postpenitenciární péči v ČR za nedostatečnou. Nejvíce respondentů považuje sociálního kurátora za klíčovou osobu pro úspěšnou resocializaci propuštěného z VTOS. Největší počet sociálních pracovníků odpovědělo, že je v ČR vysoká míra recidivy. Respondenti nejvíce odpověděli, že si nejsou jisti tím, zda by proti recidivě pomohla vhodnější právní úprava. Nejvíce sociálních pracovníků si myslí, že je probace a mediace důležitá pro osoby propuštěné z VTOS. Podle většiny respondentů je sociální práce významná pro osoby ve VTOS.

Ohledně výsledků tohoto šetření chci zmínit, že jsem podle teorie a podle toho, co jsem zadávala, očekávala tyto výsledky.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zodpovědět hlavní výzkumnou otázku „Jak sociální pracovníci pracující s vězni, nebo propuštěnými z VTOS vnímají možnosti resocializace těchto osob?“.

Cílem teoretické části bylo popsat trestní právo v ČR, poruchy chování, jejich rozdělení a jak se projevují. Také jejich možnosti řešení a resocializace osob s poruchami chování. Dále možné důsledky těchto poruch, jako je kriminální jednání. Tato práce dále vysvětlila pojem penologie a postpenitenciární péče. Vysvětlila, co vše je obsaženo v nástroji této péče.

V metodologické části je popsán způsob při sběru dat a výběru respondentů. Dále je zde popsána hlavní výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky. Je zde zobrazen postup při tvorbě otázek do dotazníku.

Pro svůj výzkum jsem zvolila dotazníkové šetření skrze internetové dotazníky a cílovou skupinou respondentů byly sociální pracovníci, kteří pracují s vězni, nebo s propuštěnými z VTOS.

V praktické části se nacházelo vyhodnocení tohoto dotazníku, a to za pomoci grafů a písemného shrnutí. Je zde obsaženo jak procentuální zastoupení, tak i počet respondentů, kteří odpověděli.

Všechny hypotézy v této diplomové práci byly potvrzeny. Jelikož jsou názory sociálních pracovníků celkem různorodé na problematiku resocializace propuštěných osob z VTOS. Je tedy možné vidět, že tato problematika je v ČR celkem podchycena, ovšem stále se na ni dá více pracovat a podle odpovědí sociálních pracovníků je i možné vidět, na čem by se mohlo více pracovat, co by se mohlo změnit.

Je možné vidět, že sociální pracovníci by ve velkém přivítali mnoho změn v této problematice, aby mohli svou práci vykonávat lépe. Podle výsledků je možné vidět, že sociální pracovníci vidí postpenitenciární péči v ČR především za nedostatečnou, také je možné vidět, že resocializační programy pro propuštěné vězně považují za nedostatečné. Ovšem podle respondentů propuštění vězni mají dostatek možností pro úspěšnou resocializaci. Tyto výsledky poukazují na to, že sociální pracovníci vnímají tuto problematiku jako něco, na čem se dá ještě hodně zlepšovat, ale je celkem podchycena.

Cíl této diplomové práce byl naplněn.

Diskuze

V této kapitole bych ráda probrala své výsledky šetření a jejich možné využití v praxi. V první řadě bych ráda uvedla, jaké výsledky jsem já sama očekávala podle toho, jaké mám zkušenosti s touto problematikou a podle toho, co jsem mohla zjistit v teorii. Podle svých zkušeností z praxí a dobrovolnictví s lidmi bez domova, jsem očekávala, že sociální pracovníci budou vnímat problematiku resocializace propuštěných jako něco, co není v ČR dobře řešené. Toto téma mi přijde úzce spojené s bezdomovectvím, protože jsem potkávala mnoho lidí bez domova, kteří byli propuštěni z vězení. Na druhou stranu z mých zkušeností s dobrovolnictvím, kdy jsem si psala s vězni, tak mi přišlo, že oni sami vnímají sociální práci jako něco, co je pro ně spíše zpestření dne, protože za nimi dojde sociální pracovník a oni mohou řešit něco svého. Navíc jsem se hodně dozvěděla o tom, jak někteří vězni vnímají vězeňský režim a jaké to pro ně osobně je.

Podle mého názoru je v ČR nedostatečná primární prevence proti sociální patologii a poruchám chování, což podle mě často vede ke kriminálnímu jednání. Výsledky z mého šetření ukazují, že sociální pracovníci jsou nejvíce stejného názoru.

Když se zpětně zamyslím nad tím, proč mi vyšly takové výsledky, myslím si, že to bylo hodně dáno tím, že mi nejvíce odpovídali sociální pracovníci, kteří pracují ve věznicích. Myslím si, že pro ně je tato problematika trochu jiná, než pro sociální pracovníky, kteří pracují s propuštěnými z vězení. Sociální pracovníci, kteří pracují s vězni, totiž mohou přímo nahlédnout do vězeňského prostředí, mohou zde vidět i přesné podmínky režimu a působení negativních, či pozitivních vlivů na vězně.

Dále si myslím, že moje výsledky jsou hodně ovlivněné tím, že respondenti mohli vybírat pouze jednu odpověď, tu „nejvíce“, což v realitě není příliš použitelné, protože realita není černobílá a není jen o tom, co je špatné a co je dobré. Ovšem myslím si, že se to trochu vyrovnalo na posledních dvou otázkách, protože tam respondenti mohli napsat volnou textovou odpověď a bylo zde vidět to, že každý vnímá problémy trochu jinde.

Hodně sociálních pracovníků odpovědělo, že jako velký problém při své práci vnímají jejich vlastní přetíženost, protože mají na starost spoustu klientů a nestíhají se jim individuálně věnovat. Toto osobně vnímám jako velký problém, protože v sociální práci si neustále opakujeme, že bychom měli s každým klientem jednat individuálně, jenže pokud je sociální pracovník přetížený, tak tuto možnost nemá. Což může vést k tomu, že klient ztratí víru v systém, protože se mu nedostává dostatek individuální péče, kterou by potřeboval a zároveň i pro sociálního pracovníka je to velmi náročná situace, protože je přetížený a nemůže tedy pracovat dostatečně kvalitně. Své výsledky zde porovnávám

s výsledky z diplomové práce s názvem „Možnosti a limity sociální práce ve vězeňství“, kde je možné vidět, že sociální pracovníci, uvádějí většinou vysoká čísla klientů, které mají na starost. Tato čísla jsou od 150 do 199 na jednoho sociálního pracovníka. (Klykorková, 2008)

Dalším problémem, který sociální pracovníci hojně uváděli, byla zatěžující administrativa. Což nejspíše může brát čas, který by pracovníci mohli věnovat klientům, ovšem toto soudím podle mé praxe. Když se podívám na výsledky výzkumu autorky Klykorkové (2008) tak je možné vidět, že i zde se sociální pracovníci pracující ve vězení, cítí zatíženi administrativou, protože musí několikrát vyplňovat dokumenty, kdy se jeden dokument eviduje až 4x.

Hodně se objevovaly odpovědi, že hlavním problémem při své práci vidí pracovníci nepřizpůsobivost klientů. Byly zde zmiňovány poruchy chování, problém s komunikací s vězni, nebo očekávání toho, že sociální pracovník za klienta udělá všechno sám. Když se podíváme na výzkum „Uvěznění a rozvoj nežádoucích obranných mechanismů jako problém pro resocializaci“, tak vidíme, že ve výkonu trestu odnětí svobody zažívají vězni spoustu stresových situací, navíc prostředí ve vězení je velmi specifické. Díky tomu je motivace vězňů mnohokrát změněna, a to bohužel k identifikaci s kriminálním jednáním. Tyto změny jsou proti cílům úspěšné resocializace. (Fischer, Veteška, Žukov, 2017) Výsledky šetření těchto autorů se shodují částečně i s mými, nejvíce sociálních pracovníků si myslí, že výkon trestu odnětí svobody má negativní vliv na následnou resocializaci. Na poruchy chování u osob, které páchají kriminalitu, také poukazují autoři Fischer a Škoda (2009). Od těchto autorů jsem čerpala již v teoretické části.

Nakonec bych se v této kapitole chtěla zabývat návrhy na zlepšení situace. Tyto návrhy napsali sociální pracovníci a mnohdy se shodovaly. Hodně zde vidím, že by pomohlo více okamžité pomoci po propuštění vězně. Tím se myslí jednodušší zajištění bydlení, práce a jednodušší oddlužení. Ze svých zkušeností vím, že propuštění, kteří nemají žádné sociální kontakty a zajištěné bydlení skrze sociálního pracovníka, tak jsou často vrženi na ulici. Pokud ve vězení nepracovali a nemají našetřeno, tak se mohou snadno a velmi rychle ocitnout na ulici a případně dochází k recidivě. Vězeň při propuštění dostane peníze na cestu do trvalého bydliště a má možnost si zažádat o dávky hmotné nouze. Tyto dávky ovšem se vyplácejí v měsíčních lhůtách, což může propuštěnému značně ztížit situaci a snadněji se dostane na ulici. Když se zamyslím nad tím, že i pokud by vězeň hned po propuštění nastoupil do práce, tak by stejně výplatu dostal až za určitou dobu, tak je to stále velmi neproduktivní. Navíc je velmi nepravděpodobné, že by

propuštěný okamžitě nastoupil do práce po VTOS. Hodně mě zaujaly návrhy toho, že by měly existovat individuální plány, které by se předávaly následně pomoci po propuštění. Myslím si, že tohle by hodně pomohlo, protože by každý byl individuálně posouzen a zmapován. Ovšem otázkou je, zda by toto bylo reálné, protože sociální pracovníci ve věznicích mají na starost mnoho klientů a už tak jsou administrativně přetíženi.

V neposlední řadě bych chtěla věnovat pozornost tréninkovým programům pro propuštěné vězně. Několik sociálních pracovníků navrhovalo tyto programy jako povinné. Tyto výsledky mohou být z toho důvodu, že mnoho sociálních pracovníků také uvedlo, že jejich klienti mají často různé poruchy chování, nebo se sami nechtějí měnit, nejsou dostatečně motivováni. Osobně si myslím, že mnoho osob ve VTOS ztrácí pracovní návyky a také to, že mají zodpovědnost za svůj život a všechny jistoty, které jsou jim poskytovány ve VTOS, jsou po propuštění pouze na nich. Zároveň, když se podívám na výsledky, tak i sociální pracovníci si hojně myslí, že důležitým aspektem pro úspěšnou resocializaci je učení odpovědnosti klienta za svůj život. Myslím si, že povinné tréninkové programy by mohly pomoci proti recidivě právě z výše uvedených důvodů.

Na závěr bych chtěla poukázat na to, že jsem ve své praxi setkala mnohokrát s tím, že vězeň měl být brzy propuštěn, ovšem vůbec netušil, co má vlastně dělat. Často se ani neobrátil na sociálního kurátora, nebo sociálního pracovníka.

Na stránkách magistrátu Ostravy jsem našla přehlednou a pěknou elektronickou knihu o tom, co by propuštěný, nebo brzy propuštěný z VTOS měl vše zařídit a kam se přesně může obrátit. Toto považuji za velmi přínosné a myslím si, že by to mohlo pomoci i mimo Ostravu. Kniha je dostupná na odkaze „https://www.ostrava.cz/cs/urad/magistrat/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci-zdravotnictvi-a-vzdelanosti/oddeleni-socialni-prace-a-metodiky/socialni-kuratori-v-ostrave/c-users-zivcakzd-desktop-kroky_pred_a_po_propusteni.pdf„.

Seznam použité literatury

Primární

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. Praha: Grada, 2009. 224 s. ISBN 9788024727813.

HANUŠ, Bohuslav. Primární základy penologie. 1. vyd. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2005. 95 s. ISBN 80-86723-14-3 .

SOCHŮREK, Jan. Úvod do penologie. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 80 s. ISBN 978-80-7372-287-6.

SOLNAŘ, Vladimír a spol. Systém českého trestního práva. 1. vyd. Praha: Novatrix, 2009. 942 s. ISBN 978-80-254-4033-9.

Sekundární

BAROCHOVÁ, Eliška. Za branou: Co čeká člověka, který po odpykání trestu právě opouští vězení?. Sociální práce 2002. 2002(2). 33- 35.

BLACKBURN, R. Psychology of Criminal Conduct : Theory, Research and Practice. UK: West Sussex, 1993. 505 s. ISBN 0-471-91295-6.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava, et al. Sociální ochrana: Terciální prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 244 s. ISBN 978-80-7380-138-0.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Základy penologie pro policisty. Praha: Policejní akademie České republiky. 2002. 148 s. ISBN 80-7251-104-1.

DESAN, Suzann, HUNT, Lynn, NELSON, William Max. The French Revolution in Global Perspective. NY: Cornell University Press. 2013. 248 s. ISBN 978-0801478680.

ERIKSON, H. Eric. Mladý muž Luther. Praha Nakladatelství Psychoanalytické nakl. J. Koco, 1996. 199 s. ISBN 80-901601-6-6.

FERGUSON, D. M., HORWOOD, L. J., RIDDER, E. M., Show me the child at seven: the consequences of conduct problems in childhood for psychosocial functioning in adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2005. 2005(9).

FISCHER, Slavomil, VETEŠKA, Jaroslav, ŽUKOV, Ilja. Uvěznění a rozvoj nežádoucích obranných mechanismů jako problém pro resocializace. *Čes a slov Psychiatr* 2017. 2017(4). 185-189.

JEDLIČKA, Richard, KOŤA, Jaroslav, SLAVÍK, Jan. *Pedagogická psychologie pro učitele: Psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. 528 s. ISBN 978-80-271-0586-1.

KABÁTOVÁ, Gabriela. *Mezinárodní vězeňské společenství*. *Sociální práce* 2002. 2002(2). 39- 41.

KLYKORKOVÁ, Marcela. *Možnosti a limity sociální práce ve vězeňství*. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, vedoucí práce PhDr. Kazimír Večerka, CSc.

KOPECKÁ, Ilona. *Elektronická kniha: Psychologie 1. Díl*. Praha: Grada, 2011. 200 s. ISBN 978-80-247-3875-8.

KUJEVSKÁ, Lenka a DUNDROVÁ, Martina. *Penitenciární sociální práce před propuštěním odsouzeného na svobodu*. *Sociální práce* 2002. 2002(2). 13- 15.

LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.

MAREŠOVÁ, Alena. *Jak současná česká veřejnost vnímá problematiku vězeňství*. *Kriminalistika* 2/2013, str. 91-102. Praha: MVČR, ISSN 1210-9150.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Aplikovaná forenzní psychologie. 1. Vyd. Praha: Grada, 2013. 296 s. ISBN 978-80-247-4580-0.

PROBSTOVÁ, Václava, PEČ, Ondřej. Psychiatrie pro sociální pracovníky: vybrané kapitoly. Praha: Portál 2014. 248 s. ISBN: 978-80-262-0731-3.

RABOCH, Jiří a ZVOLSKÝ, Petro. Psychiatrie. Praha: Karolinum, 2001. 622 s. ISBN 80-246-0390-X.

RAINE, Adrian. The Psychology of Crime. Criminal Behavior as a Clinical Disorder. 1st Edition. USA: Academic Press, 2013. 377 s. ISBN 978-0125761604.

THEINER, Pavel. ADHD od dětství až po dospělosti. Psychiatrie pro praxi. 2012, 2012(4).

TOMÁŠEK, Jan. Úvod do kriminologie. Praha: Grada, 2010. 216 s. ISBN 978-80-247-2982-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. Současná psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2014. 815 s. ISBN 978-80-262-0696-5.

WHITE, Thomas a WALTERS, Glenn. (1989). Lifestyle Criminality and the Psychology of Disresponsibility. International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology - INT J OFFEND THER COMP CRIMIN. 33. 257-263. 10.1177/0306624X8903300309.

ZENDERLAND, Leila. Measuring Minds: Henry Herbert Goddard and the Origins of American Intelligence Testing. Cambridge: Cambridge 1998. University Press. ISBN 0-521-44373-3.

Slovníky

HENDRYCH, Dušan, Josef FIALA, Milana HRUŠÁKOVÁ, Jan HURDÍK, Vladimír KRATOCHVÍL, Marta MACHÁČKOVÁ, Jaruška STAVINHOVÁ a Ivo

TELEC. *Právnícký slovník*. / Dušan Hendrych ... [et al.]. 2. rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 1320 s. (Beckovy odborné slovníky). ISBN 80-7179-740-5.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007. 288 s. ISBN 8073672693.

MAREŠ, Jiří, PRŮCHA, Jan a WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*, 4. Vyd Praha: Portál, 2003. 324 s. ISBN 80-7178-772-8.

Elektronické zdroje

CLONNINGER, Roberts. A systematic method for clinical description and classification of personality variants. A proposal. [online].1987, Arch Gen Psychiatry. 1987 červen ;44(6):573-88 [cit. 05.01.2020]. DOI:10.1001/archpsyc.1987.01800180093014.

Česká republika. Liga vězňů [online]. Poslední aktualizace 02.04.2020 [cit. 02.04.2020]. Dostupné na: <https://www.facebook.com/Liga-vězňů-zapsaný-spolek-824272917605447>. Dostupné z: 10.1001/archpsyc.1987.01800180093014.

FERGUSON, David M., L. JOHN HORWOOD a Elizabeth M. RIDDER. Show me the child at seven: the consequences of conduct problems in childhood for psychosocial functioning in adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* [online]. 2005, 46(8), 837-849 [cit. 2020-01-02]. DOI: 10.1111/j.1469-7610.2004.00387.x. ISSN 0021-9630. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1469-7610.2004.00387.x>.

HUNTOVÁ, Hana. Veřejné mínění [online]. SIMAR, 2013 [cit. 2020-04-22] Dostupné z : <https://simar.cz/vzdelavani/verejne-mineni/>.

KEŠNĚROVÁ ,Mgr. Bc. Petra, DiS. Víte, co je postpenitenciární péče? [online]. Město Benešov 2016-01-08 [cit. 2020-05-22] Dostupné z: https://www.benesov-city.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=219&id=40524.

KIRKPATRICK D. LANCOUR L. Lawrence. *Pastoral Psychol* [online].1965. 14,4 [cit. 2020-02-12]. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF01792873>. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/BF01792873>.

NOVÁK, Jan. Bc.. Pirátské listy [online]. Česká pirátská strana, 2016-09-11 [cit. 2020-04-23] Dostupné z: <https://www.piratskelisty.cz/clanek-1561-predvolebni-pruzkumy-nenechte-se-napalit> .

Praha. Simar [online]. Poslední aktualizace Lhotka: 24.04.2020 [cit. 24.04.2020]. Dostupné na: <https://simar.cz>.

Praha. Prisonfellowship [online]. Vinohrady: Poslední aktualizace 10.04.2020 [cit. 10.04.2020]. Dostupné na: <https://prisonfellowship.cz>.

Studijní materiály HTF UK, Předmět „Rizikové skupiny a riziková chování - 01-02 Úvod; Rizikové skupiny, agresivita a násilí, Extremismus, Rodina jako zdroj sociálně patologických jevů“, prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc. (online). Dostupné z: <https://htf.cuni.cz/>.

van BEIJSTERVELDT, C.E.M., BARTELS, M., HUDZIAK, J.J. et al. Causes of Stability of Aggression from Early Childhood to Adolescence: A Longitudinal Genetic Analysis in Dutch Twins. Behav Genet [online].2003, 33, 591–605 [cit. 2020-02-04]. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1025735002864>. Dostupné z: <https://doi.org/10.1023/A:1025735002864>.

Šumperk. Spolek Šalamoun [online]. Poslední aktualizace 06.04.2020 [cit. 06.04.2020]. Dostupné na: <http://spoleksalamoun.com>.

Zákony a vyhlášky

Vyhláška č. 10/2000 Sb. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů

Vyhláška č. 345/1999 Sb. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

Zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě)

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č.

Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Abstrakt

Diplomová práce s názvem „Problematika resocializace propuštěných osob z výkonu trestu odnětí svobody“, pojednává o možnostech resocializace osob propuštěných z vězení. Diplomová práce je zaměřena na to, jak sociální pracovníci pracující s vězni, nebo propuštěnými z vězení, vnímají možnosti resocializace těchto osob. Teoretická část pojednává o trestním právu v ČR, o poruchách chování a jejich možné resocializaci, o kriminálním chování, penologii. Dále vysvětluje postpenitenciární péči, popisuje co, je všechno v této péči zahrnuto a jakým způsobem se tento nástroj používá. V neposlední řadě jsou v této práci uvedeny již existující resocializační programy pro propuštěné z VTOS. Cílem šetření je odpovědět na výzkumnou otázku „Jak sociální pracovníci pracující s vězni, nebo propuštěnými z VTOS vnímají možnosti resocializace těchto osob?“.

Abstract

The diploma thesis entitled "The Issue of resocialization of persons released from prison" deals with the possibilities of resocialization of persons released from prison. The diploma thesis is focused on how social workers working with prisoners, or ones released from prison, perceive the possibilities of resocialization of these people. The theoretical part deals with criminal law in the Czech Republic, behavioral disorders and their possible resocialization, criminal behavior, penology. It further explains post-penitentiary care, describes what is included in this care and how this tool is used. Last but not least the existing resocialization programs for those ones released from imprisonment are presented in this thesis. The aim of the survey is to answer the research question "How do social workers working with prisoners or persons released from VTOS perceive the possibilities of resocialization of these persons? ".

Seznam tabulek

<i>TABULKA 1: TABULKOVÉ SHRNU TÍ TVOŘENÍ OTÁZEK DO DOTAZNÍKU</i>	<i>36</i>
<i>TABULKA 2: ODPOVĚDI RESPONDENTŮ NA OTÁZKU Č. 20.....</i>	<i>63</i>
<i>TABULKA 3: ODPOVĚDI RESPONDENTŮ NA OTÁZKU Č. 21</i>	<i>68</i>

Seznam grafů

<i>GRAF 1: NÁVRATNOST</i>	42
<i>GRAF 2: CÍLOVÁ SKUPINA</i>	43
<i>GRAF 3: PREVENCE/PÉČE PŘI SOCIÁLNÍ PATOLOGII</i>	44
<i>GRAF 4: PORUCHY CHOVÁNÍ VIZ KRIMINALITA</i>	45
<i>GRAF 5: PŘEDCHÁZENÍ KRIMINALITY</i>	46
<i>GRAF 6: PREVENTIVNÍ PROGRAMY PROTI KRIMINALITĚ</i>	47
<i>GRAF 7: NEGATIVNÍ VLIV VTOS</i>	48
<i>GRAF 8: PŘÍPRAVA NA RESOCIALIZACI</i>	49
<i>GRAF 9: DŮLEŽITOST SOCIÁLNÍ PRÁCE</i>	50
<i>GRAF 10: POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČE</i>	51
<i>GRAF 11: DOSTATEČNÉ MOŽNOSTI K RESOCIALIZACI</i>	52
<i>GRAF 12: ÚSPĚŠNÁ RESOCIALIZACE</i>	53
<i>GRAF 13: ZKUŠENOSTI S ÚSPĚŠNÝM ZAČLENĚNÍM</i>	54
<i>GRAF 14: DISKRIMINACE NA PRACOVNÍM TRHU</i>	55
<i>GRAF 15: NEJVĚTŠÍ PROBLÉMY V RESOCIALIZACI</i>	56
<i>GRAF 16: RESOCIALIZAČNÍ PROGRAMY V ČR</i>	57
<i>GRAF 17: DŮLEŽITOST SOCIÁLNÍHO KURÁTORA</i>	58
<i>GRAF 18: RECIDIVA V ČR</i>	59
<i>GRAF 19: VHODNĚJŠÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA</i>	60
<i>GRAF 20: PROBACE A MEDIACE</i>	61
<i>GRAF 21: NEJVĚTŠÍ PRACOVNÍ PROBLÉM</i>	62
<i>GRAF 22: NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ RESOCIALIZACE</i>	66